

ES Traveller

Eesti reisiajakiri • 2/2014 • aprill-mai • hind 3 € • ilmub 6 korda aastas

10

sukeldumiskohta
soojades ja külmades vetes

9 771736 002002

ISSN 1736-0021

KOKKUPANDAVAD jalgrattad **NALJAFESTIVAL** Fringe Edinburghis
MALTAL maiustamas **BULGAARIAS** matkal ja rannas **KOSOVO** rääm
ja nooruslikkus **BIRMA** nuudlivabrik **SURMAORU** vaated **INDIA**
pildikesi **DUCE JÄLGEDES** kaasaja Roomas **JOOGA** reisisihtkohaks

Täname, et teete tööd, mis on

SAMA KEERULINE KUI ERIAGENDIL

Reisikonsultandina teate Te hästi, kui tähtis on “lihtsalt teha nii”, et kogu reisikorraldus sujuks tõrgeteta. See võib vahel olla keerukas ülesanne – Finnairis me mõistame ja hindame seda kõrgelt, tänades Teid suurepäraselt tehtud töö eest.

Ka meie eesmärk on pakkuda igale reisijale parimat reisikogemust. Finnairi pardal hoolitseme Teie klientide eest, nii saate Teie muretult pühenduda oma tööle.

Aidake meil reisikonsultantidele mõeldud teenuseid veelgi edasi arendada ja võitke mõnus reis Finnairiga Helsingisse:

finnair.com/agent

10 Ratas reisile kaasa

Karl-Kristjan Nigesen leidis kolm mugavalt kokku käivat jalgratast.

16 Maltal maiustamas

Mariliis Rosin tutvustab Malta köögipoolt ja valmistab kohaliku prouaga küülikut.

12 Maailma parim naljafestival Šotimaal

Alari Rammo soovitab igale naljasõbrale festivali Fringe Edinburghis.

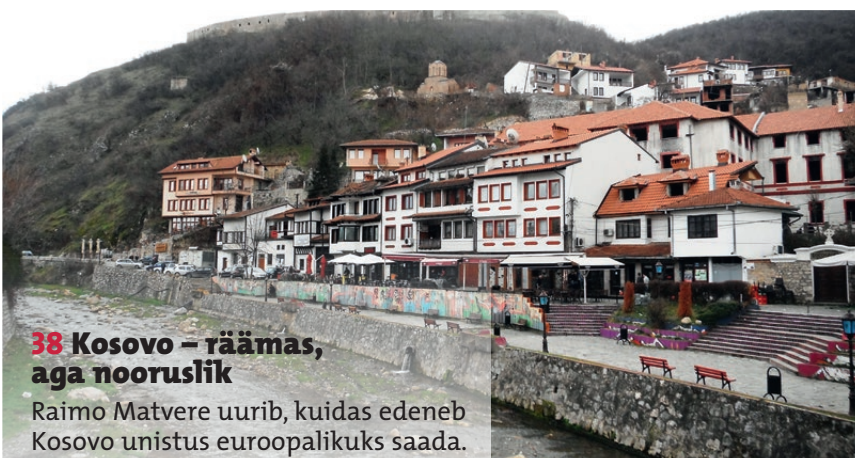
30 10 kohta veel all

Kaido Haagenit huvitab sukeldumisel enim, mida ja keda vee all näha ja pildistada saab.

22 Bulgaaria – pärl, mida me veel ei tunne

Kristina Mänd leidis hulganisti ajalugu, matkamist, veini ja roosiõli.

38 Kosovo – räämas, aga nooruslik

Raimo Matvere uurib, kuidas edeneb Kosovo unistus euroopalikuks saada.

Millest seekord?

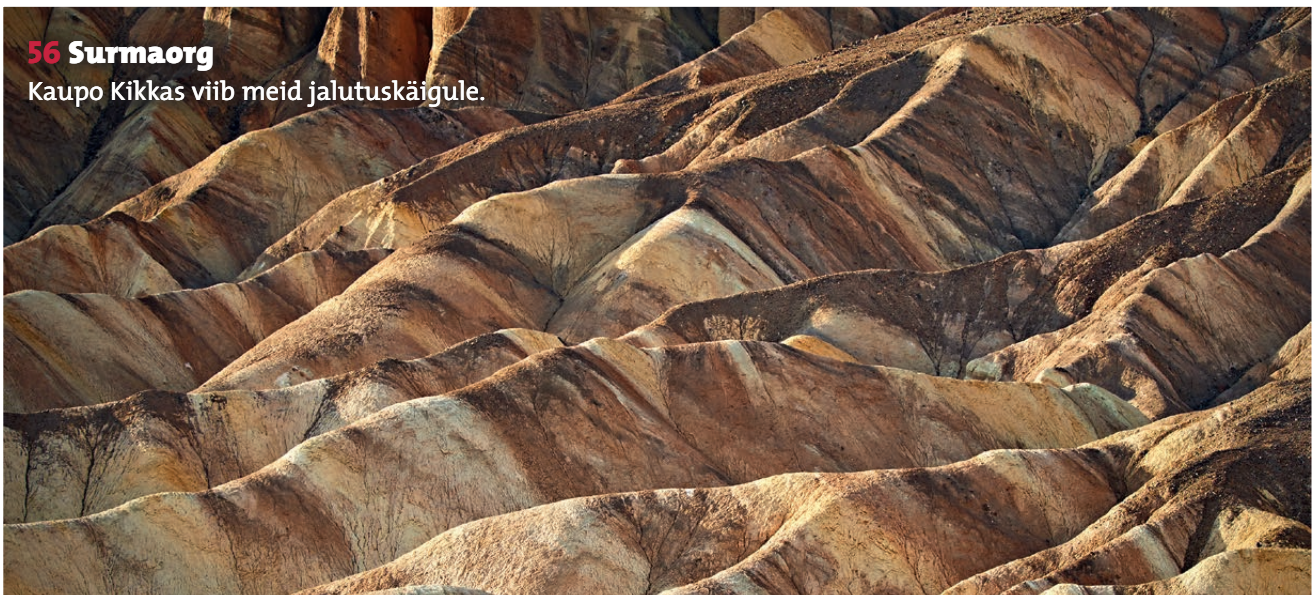

42 Kurioosum
Nuudlivabrik.

44 14 instagrammi Indiast

Martin Sookael üritab kohalikke elama õpetada.

56 Surmaorg

Kaupo Kikkas viib meid jalutuskäigule.

52 Duce jälgedes

Kersti Rea leidis oma armsast Roomast seekord midagi väga moodsat.

60 Reisesid sügavama sihiga

Joogaõpetaja Merit Raju tutvustab alternatiivi ostu- ja kultuurireisidele.

Uus Mercedes-Benz C-klass.

Täiuslikkus ei vaja alternatiivi.

Stiilne bränd. Sobiv mudeliklass. Perfektne tulemus. Uus C-klass hoiab turvalist vahet jälitavate konkurentidega, et saaksite nautida uut *premium*-klassi ahvatlust. Täiuslik sõidumugavus on harmoonias kaasaegse tehnoloogia ja disainiga. Palume Teid proovinaudingule.

Väikseim õhutakistustegur oma klassis (Cd=0,24) • Esimene täis-õhkvedrustusega *premium*-auto oma klassis • Esmaklassiline ohutus- ja juhiabisüsteemide kompleksüsteem Intelligent Drive • Kõige innovaativsemad multimeedia-lahendused oma klassis • Eriti keskkonnasäästlikud mootorid (CO₂-emissioon alates 103 g/km) • Ülim ökonoomsus (keskmine kütusekulu alates 4,0 l/100 km)

Mercedes-Benz
The best or nothing.

Keskmine kütusekulu 4,0 - 5,8 l / 100 km, CO₂-emissioon 103 - 135 g / km.

SILBERAUTO

Silberauto Eesti AS esindused: Tallinn, Järvevana tee 11, tel 626 6000 Tartu, Ringtee 61, tel 730 0720 Pärnu, Riia mnt 231a, tel 445 1990 Rakvere, Haljala tee 1, tel 660 0152
www.mercedes-benz.ee Mercedes-Benz peaesindus Eestis AS Silberauto: Tallinn, Järvevana tee 11

Osalise tööajaga puhkus

Lähem sõpradega nädalaks Itaaliasse. Ootamatult algas vaidlus, kui palju võib puhkusele tööd teha. Esimene sõber ütles, et puhkusele võib uusi ideid leida, aga mitte vanade asjadega tegeleda. Teine kostis veendunult, et ta peab terve stsenaariumi valmis kirjutama ning keskkonnavahetus on selleks just hea. Kolmas teatas just, et ta ei saa töö ega kooli pärast tullagi. Tema pärast oleksime nüüd solidaarselt valmis vähem puhkama, et ta ikka kaasa tuleks ja end seal halvasti ei tunneks.

Ma ise pean üpris endastmõistetavaks, et nii Eestis kui ka võõrsil on arvuti ikka kaasas ja tund-paargi päevas lahti. Kusagile tuleb ju näiteks pildid laadida, millestki muusikat kuulata ja no jäta sa siis üksiti postkasti või Twitterisse vaatamata! Lisaks on muidu pärast terve postkast lugemata kirju täis ja ilge stress, kuidas tööle tagasi jõudes nii uudiste kui ka ülesannetega järjele saada. Imetlen natuke neid inimesi, kel väidetavalt kõik puhkuse ajal saabunud kirjad automaatselt ära kustuvad. Ise ei julgeks.

Lisaks õnnestub just puhkusele tihti mõni pikem kirjatöö ära lõpetada – kolleegid ei sega. Saab ka palju tegelikult tööga seonduvaid asju läbi lugeda, pealegi, lennukid sobivad nagunii hästi postkasti tühjendamiseks – vastad ära, aga ühtki ei tule juurde! Lisaks on mobiilse interneti rändlustasud (õnne(tuse)ks Euroopas vaid tuleva aasta lõpuni) nii rõõvellikud, et nõnda lõdvalt netis möllata kui Eesti suvilas ei täigi. Viimases pole muidugi moblasignaali ja tuleb poe juurde levialasse sõita.

Teisalt tean, et tihti jääb puhkusele teha lubatud asi täiesti puutumata, sest vahel lihtsalt ei taha ka, ja midagi ei juhtu. Sellest on aga pigem hea tunne ja hea vabanduski: olin ju puhkusele. Eks seda juhtub ka töö-ajal, nii et lõppeks pole suurt vahet, kus sa oled ja kuidas seda kutsud, kontorid on toredamates organisatsioonides tänapäeval nagunii vaid printimiseks, koosolekuteks ja odavamaks kohviks. Info liigub ikka võrgus ja inimene on tõhusam seal, kus ta end hästi tunneb.

Siis loed jälle uudist, kui paljud inimesed puhkusele muudkui oma postkasti kontrollivad ja mõtled, et pagan, ma olen ikka ka täitsa sõltlane ja ehk peakski end nädalaks või mitmeks suutma täiesti välja lülitada. Aga välja millest? Ka sel puhkusepäeval räägin oma sõpradega ju ikka sellest, mida teised teevad, mis uudistes on, mida me lugenud või teatris näinud oleme, kas valitsus ikka püsib jne. See info omakorda tuleb paljus internetist.

Väljalülitamine saaks tähendada siis vaid enne puhkust kogutud infoga piirumist või ka sõpradega mitesuhtlemist? Või on olemas erinevad töö- ja puhkuse-asetead? Meil küll ei ole, kõigi jaoks on töö, vabatahtlikud tegevused ja hobi üsna sarnased.

Vahel tundubki, et tööd ja puhkust vastandavad kõige raevukamalt need, kes tegelikult oma tööd vihkavad ja kelle jaoks tööline lõõgastus ongi unustus, saatub ta selle siis sportides, reisides või enese umbe tõmbamises. Kui sa teed aga päeval seda, mis sulle meeldib, ei ole ka nii suuri kontraste tarvis. Muruniitmine ja tapeedipanek võivad ju olla ka meditatiivne kogemus, mitte järjekordne töö.

Ma katsun ilmselt seekordki tegevused tasakaalus hoida eelkõige sihiga, et puhkus ühtki uut stressiallikat ei pakuks. Selle vältimiseks teen ka natuke tööd, kuna erinevalt ilmast on vähemalt see minu kontrolli all.

ALARI RAMMO

Estraveller

KAANEFOTO

Kaido Haagen

Eesti reisiajakiri aastast 2000.
Ilmub veebruaris, aprillis, juunis,
augustis, oktoobris ja detsembris.

VÄLJAANDJA Criteri VMG OÜ
SISU Alari Rammo, alari@criteri.ee
VORM Karl-Kristjan Nigesen
KEEL Katrin Kern
KAARDID Helle-Mai Pedastsaar
RISTSÕNA GH Press
TRÜKK Printall

REKLAAM Nordicom, 5666 7770
reklaam@nordicom.ee

WWW.TELLIMINE.EE

12 kuud – 17 eurot
6 kuud – 8,60 eurot
otsekorraldusega – 2,9 eurot

Estraveller ei jõua postkasti? Kojukannet teostab
Express Post, 617 7717, tellimine@expresspost.ee.

Väljaandja ei vastuta teenusepakujate poolt tehtavate muudatuste eest sõiduplaanides, hindades jms. Ajakirjas ilmunud materjalide kasutamine on lubatud ainult täieliku viitega allikale.

Estraveller Internetis:
www.issuu.com/estraveller

Audi A4 ja Audi A6. Kultusautod juba 20 aastat.

Kogu Audi A4 ja A6 mudeliperekond nüüd juubelihinnaga.
20 aasta puhul 20% hinnavõitu.

Audi A4 1.8 TFSI multitronic

juubelihind 36 622 €

hinnavõit 9 155 €

Audi A6 3.0 TDI quattro S tronic

juubelihind 59 945 €

hinnavõit 14 987 €

Näidispakkumised ka veebis www.audi.ee

Audi Tallinn Paldiski mnt 100a **Telefon:** 611 2000 **E-mail:** tallinn@audi.ee

Audi Kuressaare Tallinna tn 61a **Telefon:** 453 0100 **E-mail:** kuressaare@audi.ee

Audi Pärnu Tallinna mnt 87e **Telefon:** 444 7130 **E-mail:** parnu@audi.ee

Emiraatide viisa nüüd piirilt

Juba kuu aega ei pea Eesti kodanikud Araabia Ühendemiraatide viisat Berliini saatkonnast kallite vahendajate kaudu taotlema, vaid selle saab piirilt ning täiesti tasuta. Varem oli see ikka paras nuhtlus, eriti vallalistele naistele, kui

nad just Etihadiga ei lennanud. 15 riigi kodanikud Euroopa Liidus said juba varem selle luksuse osaliseks, nüüd võeti piirangud ka ülejäänud 13 riigilt. Vastutasuks said emiirid viisavaba sisenemise Schengeni alasse.

Eestis elamisloa alusel elavad isikud vajavad aga edasi viisat ning seda ei saa nõndasama saatkonnast, vaid tarvis on n-ö kutset. Oluline on ka meeles pidada, et kes on passi järgi külastanud Iisraeli, sel pole Emiraatidesse asja.

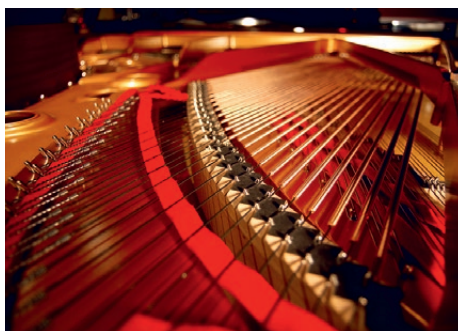

Luciano Mortula | Dreamstime.com

Lux Expressis ja Air Balticus nüüd PINS

Lõunanaabrite lennufirma lojaalsusprogramm vahetas nägu ja tegu. Miilide asemel kogutakse nüüd valuutat nimega PINS ja rõhku pannakse selle teenimisele erinevate partnerite juures. Oluliselt muutus ka Lux Expressi liinidel soodustuste saamine. Seni kehtis Tallinna ning Tartu, Narva ja Pärnu liinidel ühtne 25% hinnasoodustus, mis märtsi keskpaigast seotakse reisimise sagedusega ja soodustused ulatuvad 15–40 protsendini. Vaata lisa www.luxexpress.ee ja www.pinsforme.com.

Etjelenboom | Dreamstime.com

Suure-Jaani muusikafestival

Festival algab tavapäraselt 17. juunil ja kestab jaanipäevani ning eriliseks teeb selle toimumispaik – just Suure-Jaanist on pärit heliloojad Kapid. Tuntuim kontsertidest on ehk Hüpassaare rabasaarel päikesetõusul toimuv, kuhu on toimetatud terved orkestrid ja tiibklaver. Kontserte jagub veel paljudesse harjumatusesse kohtadesse Suure-Jaanis, Olustveres, Tääksis, Sürgaveres ja mujalgi. Vaata võrratult mitmekülgset kava www.muusikafestival.suure-jaani.ee.

Rat Race tänavu neljas linnas

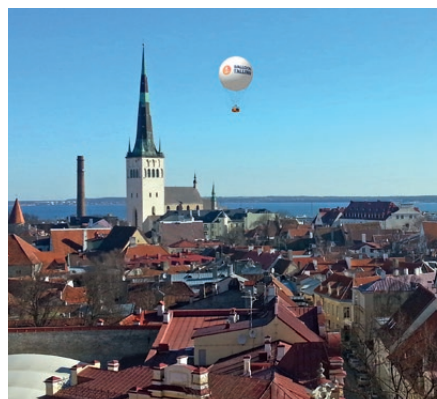
Tänavusel liikumisaastal toimub kontorirottide heategevuslik võidujooks Rat Race seekord neljas linnas: 27. mail Tallinnas ja 30. mail Tartus, Haapsalus ja Jõhvis. Pane kokku viieliikmeline võistkond, registreeri see www.ratrace.ee ja veeda meeleolukas päev, et koos teiste kontorirottidega joostes toetada suurperede lapsi ning töötajate paremat tervist ja sportimisvõimalusi.

Tallinna näeb tänavu ülalt

Maist septembrini saab Tallinna imetleda õhupallilt, mis on Läänemere kandis ainus selline.

Tallinna sadamasse seatav Balloon Tallinna nimeline atraktsioon mahutab 20–30 reisijat ja tõuseb 120 meetri kõrgusele. Seda on vähem kui teletornis, aga enam Oleviste kiriku vaateplatvormist ja ammugi Pikast Hermannist, kuhu igauks ei pääsegi, nii et unikaalsed vaated vanalinnale ja hea ilmaga mitmekümne kilomeetri kaugusele on garanteeritud.

Pall täidetakse mittersüttiva heeliumiga ja ankurdatakse maa külge, nii et tegu on üsna ohutu meelelahutusega, lisaks pääsevad gondlisse ka liikumisraskustega reisijad. Balloon Tallinn on avatud veerandtunnisteks reisideks iga päev kaheksast kaheksani, üksikpilet hakkab maksma 25 eurot, peredele 60, kuni 16-aastastele lastele 15 eurot. Alla seitsmeaastased pääsevad pallile tasuta. Kruisikail lähedale rajatavasse baasi tuleb ka kohvik ja pagasihoid.

Reisile järelmaksuga

Reisi eest saad tasuta soodsate tingimustega Estraveli järelmaksuga, mille taotlemine on lihtne ja soodne – ei ole vaja esitada palgatöendeid ega kontoväljavõtet. Järelmaksu võib kasutusele võtta kuue kuu jooksul lepingu sõlmimisest ehk täpselt siis, kui sobiv reisipakkumine müügile tuleb.

Lepingu- ega limiiditasu ei ole, taotletud krediidi võib ka kasutamata jätta ning sel juhul mingeid kulusid ei kaasne. Järelmaksu periood on 12 kuud, intress 16% ja krediidikulukuse määr 8,88%.

Vaata tingimusi www.estravel.ee/jarelmaks või taotle mobiilis m.estravel.ee.

Ostes reisi järelmaksuga kuni 19. maini, saad kauba peale Minu-sarja reisiraamatu.

Poolmuidu spaasse!

Estonia Spa puhkusepakett kuni -50%

Jõudsalt uuenev Estonia Spa Pärnus toob uue kontseptsiooni välja tuleva aasta suve hakul, aga sel hooajal on maja kenasti avatud ja 21. juunini kehtivad Estraveli klientidele kuni 50% madalamad hinnad.

Hind ühele 21. juunini 52 eurot (tavahind 103 €) kehtib majutuseks Pargi maja renoveeritud tubades või Rohelises majas. Paketis sisaldub üks öö majutust kahekohalises standardklassi toas ja/või kõrgemas klassis lisatasu eest, hommiku- ja õhtusööki Rootsi lauas, Estonia termide piiramatut kasutust, mitut massaaži ja tasuta parkimist (vabade kohtade puhul). Kuni kolmeaastased lapsed ööbivad lisatasuta, beebivoodi maksab 8 €, 4–14-aastaste lisavoodi 22 €.

GOSPA puhkusepakett kuni -28%

Saaremaa GOSPA ukсед avati uuesti pärast talvist uuenduskuuri, mil värskendati korruseid ning saunade, basseini, restorani ja sohvabaari kujundust. Muudatuse on läbinud ka hoolitsuste valik ja restorani menüü.

Lõögastuspakett kahele maksab Estraveli klientidele nädala sees 114 € (tavahind 158), nädalavahetusel 156 € (tavahind 194). Hinnas sisaldub üks öö majutust kahekohalises standardtoas, uue hoolitsustesarja KENA massaaž sooja õli ja ürtidega mõlemale, rikkalik hommikusöök, jõusaali, saunade ja basseini piiramatut kasutus ning hommikumantlid. 3–15-aastased lapsed saavad lisavoodi 18 € eest öö.

Pakkumine kehtib 19. juunini, kui tube jätkub. Lisainfo 626 6233 ja siseturism@estravel.ee. Hinnale lisandub broneerimistasu, millest kuldkaardiomanikud saavad 50% soodustust. Üle 150-eurose ostu puhul teenindatakse kuldkliente broneerimistasuta.

Taevased sõnumid

FINNAIR avab talvehooajal regulaarlennud Taise Krabi ja Phuket'i saartele, vastavalt novembri keskelt kolm ja detsembri keskelt kaks korda nädalas. Kolm uut lendu nädalas lisab Finnair ka Bangkokki, seda detsembri lõpust märtsi lõpuni 2015. Eestimaalastegi lemmikkohad Tais pole kunagi nii kättesaadavad olnud. Muide, jaanuarist saati pole enam ka Tai viisat vaja.

Kes pigem läände vaatab ja nuudlitele laimipirukat eelistab, rõõmustab Finnairi teise teate üle, et 16. detsembrist tulevad otselennud Miamesse, samuti märtsi teise pooleni. Algused siis kõik Helsingist, eks ole.

WIZZ AIR, Madjari juurtega odavlendur, avab juuni lõpus uue lennubaasi Riias, mis toob kaasa tihedamalt lende Londonisse (Luton) ja Oslosse (Torp) ning ka Barcelonasse (linnale lähemasse jaama), Doncaster Sheffieldi, Dortmundi ja Pariisi lähiste. Lisaks lendab Wizz Riias Eindhovenisse (keset Hollandit) ja Bergenisse (Norra). Kõik tingimused on nadid nagu odavlendudel ikka.

Meile veel lähemalt ehk lausa Tallinnast hakkab juuni lõpus Barcelonasse otselende tegema ka Hispaania firma **VUELING**. Positiivne on, et sarnaselt Wizziga lennatakse samuti El Pratti (mitte Ryanairi Gironasse) ning lennud toimuvad sinna kolmapäeva ja laupäeva aovalges, tagasi teisipäeva ja reede ehapunas. Või natuke hiljem.

LUFTHANSA avab mai keskpaigast liini Kanada suuruselt teise linna Montreali. Eks ta kaugel ole ja seetõttu hinnad krõbedad, aga Lufthansaga on Tallinnal pagana hea ühendus. Lisaks on Koolibril sobivalt välja tulnud eestikeelne "Silmaring" reisiuht Kanadast.

JAPAN AIRLINES JA BRITISH AIRWAYS võtsid aprillist kampa Finnairi, et olla Jaapani suunal konkurentsitu-gevamad. Finnair lendas sinna muidugi niigi, aga koostööst peaks reisijatele mitmel moel ikka kasu ka olema.

EMIRATES alustab septembris otselendudega Oslo ja Dubai vahel, nii et kes araabia luksusega harjunud, saab nüüd ka Norra kaudu mugavalt Aasiasse. Norra ise loodab, et liinil läheb ka suuremaks värske lõhe kaubaveoks.

Skandinaavlasti meelitavad ka juudid – **NORWEGIAN** alustab mais lende Kopenhaageni ja kauni merelinna Tel Avivi vahel, neli korda nädalas.

Veel üks veidi tundmatu lennufirma **EGYPTAIR** pakub päris soodsaid võimalusi pääseda Aasiasse, Aafrikasse ja Lähis-Itta, väikese lisatasu eest ka peatusega Egiptuses. Näiteks talvehooajal Bangkokki sai märtsis pileti Tallinnast vähem kui 600 euroga.

Eestlasedki hakkavad tasapisi taipama, et tegelikult on ratas üks ütle mata mõnus transpordivahend, seda eriti linnas. Aga kui võtaks ratta reisile ka kaasa? Karl-Kristjan Nigesen teeb valiku kokkupandavatest ratas test, mida kannatab rongi või busi võtta, spetsiaalses kohvris suisa lennukisse laadida või koos muu pagasiga autosse tõsta. Rääkimata sellest, et kontorinurka kokkupakitud ratas ei saa keegi tänavalt ära varastada.

Ratas reisile kaasa

Brompton

Brompton on ilmselt tunnustatuim kokkupandavate ratas valmistaja. Inglise käsitöö kvaliteet on kompromissitu ning ratta kokkupaneku mehhanism võimaldab pakkida selle väikeste ratastega kärul olevaks ülikompaktses kogumiks. Pildil olev ratas on komplekteeritud kuuekäigulise na, tahtmise korral saab kellasid ja vilesid ning ka hinda juurde tekitada (ja ka maha kraapida). Valida saab värve, sadulaid ja lenkstange ning nõnda saab igaüks lasta just endale sobiva ratta ehitada. Komplekteerimine toimub veebis, aga ostmiseks

tuleb pöörduda volitatud edasimüüja poole. Tüütu, aga lähim müüja asub Helsingis ja see linn ei olegi ju väga kaugel.

Vastikult väikesed rattad? See ei anna sõites kuigivõrd tunda, linnatingimustes manööverdab muide paremini kui suure rattaline. Bromptoni rattaga võib Tallinna tänavatel näha sõitmas IRLi peasekretäri Tiit Riisalat.

Suurus pakitult: 585 x 545 x 270 mm

Kaal: 11,5 kg

Rataste mõõt: 16 tolli

Hind: ca 1450 €

Dahon Mu N360

Dahon kõlab justkui oleks tegu Hiina tootega, pärit on see siiski USAst ning Euroopas müüdatavad rattad valmistatakse sootuks Bulgaarias. 20-tollised rattad annavad sellele liikurile üksjagu suure ratta tunnet, esimest korda selga istudes on üllatus suur – tavalise rattaga nagu vahet polekski. Kuni hetkeni, mil hakkad käiku vahetama. See mudel on komplekteeritud kali- ja raskevõitu revolutsioonilise NuVinci N360 rummusisese käiguvahetajaga. Revolutsioon seisneb astmeteta ülekandes, mis toimib nagu variaator, s.o ülekannet saab muuta sujuvalt (vahemik vastab tavapärasele 8-9 käigule) ja erinevalt traditsiooni-

lisemast käiguvahetusest ka koormuse all.

Dahon ei käi kokku nii hästi nagu Brompton, oma osa on siin nii suurematel ratas tel kui liigendmehhanismil. Tulemus on siiski piisavalt kompaktne, et tõsta ratas mugavalt autosse või haarata kaenla alla, et ronida sellega treppi pidi kolmandale korrusele. Estravelleril on võimalus üht sellist ratas t kasutada ja me oleme ülimalt rahul – jäik, väle ja mugav ratas. Osta saab mitmest e-poest Euroopas..

Suurus pakitult: 300 x 790 x 660 mm

Kaal: 13,1 kg

Rataste mõõt: 20 tolli

Hind: ca 900-1250 €

Strida

On ka väga kompaktsed rattaid. Kas pole see siin nagu mänguratas? Hakkad lähemalt vaatama ja selgub, et on hoopis hi-tech vidin. Ühepoolse toetusega rattad, hammasrihm, kõik on väga moodne, aga tõsiselt on seda raske võtta. Rätsepatoõna rattaid valmistav Haapsalu meister Jaan Kelner (avab varsti äri ka Tallinnas Soo tänavas) iseloomustab Stridat kui imeväikestest velodest sõiduomaduste poolest kõige rohkem pärisratta moodi olevat. Tema proovis Stridat Helsingis, kus paar

vene turisti olid tulnud sellistega talvisele rattasündmusele Tweed Ride.

Inglise disainiga ratta-ime pakendub eriti kompaktses ja kui rattad poleks 16 tolli, võiks selle vabalt vihmavarjukorvi pista. Muide, rihmveol on üks eelis – pakid ratta kokku ja sel pole ühtegi määrivat juppi. Võta ja kallista.

Suurus pakitult: 1140 x 510 x 230 mm

Kaal: 9,6 kg

Rataste mõõt: 16 tolli

Hind: ca 500 €

P.S. Siintoodud ratas te hinnad ei ole absoluutsed, veebipoodide pakkumised kõiguvad suurel määral ning hind sõltub väga palju ka varustustasemest. Aga kui te soovite tõeliselt eksklusiivset kokukat, siis vaadake veebist Moultonit. Tolle tootja säästuratta saab umbes 4000 euro eest, peenemad versioonid maksavad üle 10 000.

United Motors

www.bmw.ee

Sõidurõõm

ÄRIKLASSI PAKKUMINE. BMW BUSINESS EDITION ERIMUDELID.

BMW Business Edition erimudelid on valik BMW sõiduaautosid, mis on spetsiaalselt väljatöötatud Eestis registreeritud ettevõtetele. Siinjuures on tähelepanu pööratud võimalikult madalatele ülalpidamiskuludele, sh. väike kütusekulu ning 0 € hooldus- ja remondikulud 5 aastase kasutusperioodi jooksul (läbisõit kuni 100 000 km). BMW Business Edition erimudelid on keskkonnasäästlikud ning valikus on ka BMW intelligentse xDrive nelikveoga mudelid. BMW Business Edition erimudelid on ainulaadne võimalus soetada ettevõttele ökonoomne ning tiptasemel esindusauto minimaalsete kulutustega.

BMW 316d

Sõiduki hind kokku 39 640 €

Business Edition erimudeli hind 33 500 €

Soodustus koos KM 6140 €

BMW X1 xDrive18d

Sõiduki hind kokku 39 500 €

Business Edition erimudeli hind 34 100 €

Soodustus koos KM 5400 €

BMW 520d xDrive

Sõiduki hind kokku 56 390 €

Business Edition erimudeli hind 49 490 €

Soodustus koos KM 6900 €

BMW X3 xDrive20i

Sõiduki hind kokku 48 870 €

Business Edition erimudeli hind 42 790 €

Soodustus koos KM 6080 €

BMW 520d xDrive M-Sport

Sõiduki hind kokku 60 920 €

Business Edition erimudeli hind 52 900 €

Soodustus koos KM 8020 €

BMW X5 xDrive30d

Sõiduki hind kokku 74 670 €

Business Edition erimudeli hind 63 990 €

Soodustus koos KM 10 680 €

BMW EfficientDynamics
Väiksem kütusekulu. Suurem sõidurõõm.

**5 AASTAT HOOLDUS
JA REMONT TASUTA**

**UNITED
MOTORS**

**20 AASTAT
BMW ESINDUST
EESTIS**

United Motors AS

Tälinn, Paldiski mnt 108, tel 659 3700; Peetri, Reti tee 4, Rae vald, tel 663 0000; Tartu, Võru tn 242, tel 730 2870; Pärnu, Tallinna mnt 82, tel 448 1740; Kohtla-Järve, Järveküla tee 22, tel 336 4700
www.bmw.ee www.unitedmotors.ee

Kui on üks üritus, mida iga enesele lugupidamist jahtiv püstjalakoomik külastama peaks, on selleks (Väätsal toimuva "Maamees muigab" kõrval) kindlasti festival Fringe augustikuises Edinburghis. Tegelikult võiks sinna minna kõik naljasõbrad, soovitab Alari Rammo.

Maailma parim nalja-festival Šotimaal

Tõsi on muidugi, et ligi kuu aega kestval festivalil on naermisväärselt üsna proportsionaalselt mistahes materjaliga, kus kogu hingest huumorit taotletakse. Lõpuks on suurem osa kõigest ikkagi kohutav saast, aga seda vähest geniaalselt on Eestis ikka väga vähe lootust kogeda.

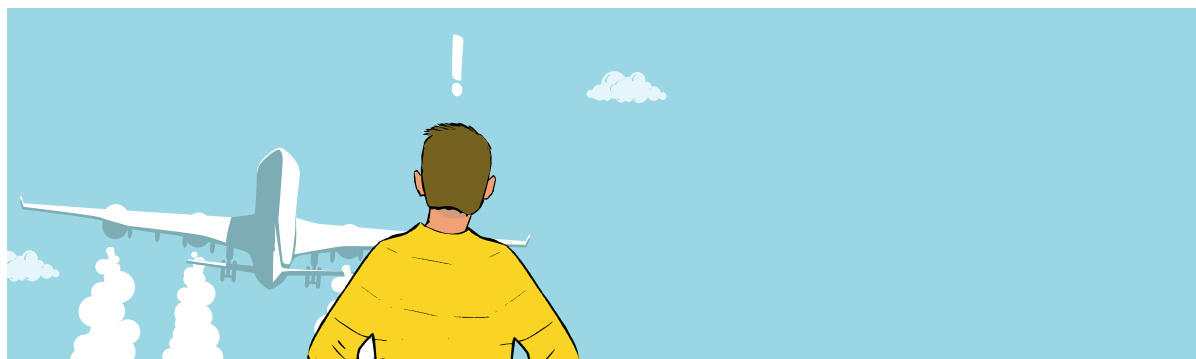
Üle 60 aasta peetud Fringe'il on ime tabamise tõenäosus aga päris suur, sest just sealt on alustanud näiteks Monty Pythoni tüübid, Rowan Atkinson, Stephen Fry ja Hugh Laurie. Viimased kaks osalesid (koos Emma Thompsoniga) toona Cambridge Footlightsi nimelises tudengiteatris, mis on tegutsenud juba 130 aastat ja on sama võrratu kui aastakümneid tagasi Fry & Laurie või Monty Pythoni tõukejõuna. Vähemalt mullu löid – muidugi juba tänased noored – täiesti geniaalseid sketše ja Footlightsist pärinevad siiani Briti parimad naljamehed.

NIMEDEGA SAMA VÕIMSAD ON FRINGE'I KÜLASTUSNUMBRID. Mullu anti festivalil ligi 3000 sõuga üle 40 000 etenduse, millele kirjutati välja pea kaks miljonit piletit, nii et Fringe peab end õigusega maailma suurimaks kunstide festivaliks.

See ei tähenda, et igale poole oleks öudne trümine, kuigi linn on paksult rahvast täis ja staaride piletid kaovad üsna kiirelt. Üle 300 esinemispaiga ja etenduste lõputu kordamine pakuvad piisavalt võimalusi, mobiilirakendus laseb üsna mugavalt otsida nii sõusid kui ka nende asukohti ja piletigi ära osta. Pileti väljatrükkimiseks tuleb küll müügipunkt leida, aga neid on palju. Ajakava tuleb kindlasti teraselt jälgida, sest mõnd etendust antakse vaid nädal või kaks, mitte kogu festivali vältel.

Meeltnurdvaimaks katsumuseks on nende õigete (st tegelikult naljakate) esinejate ülesleidmine,

REIS POLE MÄNG

SALVA24.EE KESKKONNAS
KINDLUSTAD KIIRELT JA SOODSALT

 SALVA
KINDLUSTUS

TUTVU TINGIMUSTEGA VÕI
KÜSI LISAINFOT WWW.SALVA.EE

Chris Scott, Edinburgh Festival Fringe

Tänavu toimub Fringe 1.–25. augustini.
www.edfringe.com

Mitut endist ja tulevast Fringe'i staari meilt ja mujalt näeb maikuus Tallinna komöödiafestivalil.
www.comedyfestival.ee

kuna linn on tihedalt kaetud uhkete plakatitega, millel kujutatud naljakana tunduv tüüp võib tegelikkuses olla täiesti mõttetu tont kusagilt Manchesteri pubist. Esinema pääseb sisuliselt igaüks, vähemalt külastajana jääb kohati küll selline mulje. Teinekord on suureks abiks ka see, kui eestlaslikkus maha suruda ja usaldusväärseks näivalt kaaskülalisel pärida, mida head ta näinud on.

ÜKS VÄÄRT VIIS KOMÖÖDIAFESTIVALIDEL BIITI NUHUTADA ON SIIN BEST OF FRINGE, kus kümnekond esinejat astuvad hilisõhtul üles lühikese kavaga. Kärmelt saad sotti, keda tasub tervelt tunniks-poolteiseks kaema minna, kuigi pärast võib ka selguda, et parimad naljad tegigi ta juba eile ära ja ülejäänud aeg on täiteks, naermiseks või pisarate pühkimiseks.

Iga päev nelja-viie etenduse vaatamine võib olla jõukohane ehk nädalaks, kui tõesti headele asjadele satud. Ühel hetkel tekib kindlasti ka küllastus sellest, kui palju võib üks paks mees jaurata seksist, milles ta on ilmselgelt sooloartist, või puhtalt enda pealt tõmmatud naljadest, kus must mees kõneleb peamiselt enda nahavärvist või naine (keda on *stand-up*-koomikute seas muide väga vähe) sellest, et ta on lesbi ja/või feminist (keda tundub naiskoomikute seas eriti

palju) ja kuidas ühiskond neid ikka lõpuni ei mõista. Nii ei hakkagi, kallikesed.

ONTLIKUMAID ESMAKÜLASTAJAID TULEB KÜLLAP HOIATADA, et ka ropendamist kostab naljalavadel tööstuslikes kogustes. Pole üldse harv, et ingliskeelsed esitused algavad juba enne “Tere õhtust” lausumist sõnaga “*Fuck*”. Eks ta vürtsi lisab, kuigi vahel tapab see muud nüansid, eriti kui lõpuks kõik ühtmoodi maitseb.

Fringe ei ole aga ainult püstijalanalja või sketšide, vaid kõiksuguste kunstide festival. Leida võib väga head teatrit, lõpmatult näitusi, tantsu, tänavakunsti, kirjandust, muusikat ja isegi ooperit. Nagu festivalil ikka, kuigi see toimub kesklinnas – või seda enam –, ei maksa loota öörahu peale ning ulualuse võiks ehk valida põhitänavatest veidi eemal. Linnafestivalid on küll selle poolest toredad, et telkima ei pea, aga seetõttu on ka majutuskohtade hulk piiratud. Meid aitas viimasel hetkel võrratu Airbnb.

SAMUTI EI TASU OODATA LÜHIKEST KEMP-SUJÄRJEKORDA JA SÕUDELEGI VÕETAKSE VAHEL JUBA TUND VAREM SAPPA, et mitte tagareas istuda. Nii et kui arvad uksele jõudes juba, et oled tõesti esimene, vaata korraks selja taha – saba võib ummistuse

vältimiseks seista vaguralt hoopis üle tänava ja lõppeda alles nurga taga.

No ja kui sa ka mõnele Fringe'i etendusele ei pääse, toimuvad samal ajal veel Edinburgh International Festival, Edinburgh Art Festival, ikka sarnast nime kandev raamatufestival ja kindlasti veel mõni. Me tegime mullu sõpradega sellise eksperimendi, et läksime teisel festivalil vaatama ühe väidetavalt ilmakuulsa Taiwan artistiga muusikalist arusaama Kafka “Metamorfoosis”.

See oli aga nii kõrgelt üle pea kunstilise tasemega, et saal aplodeeris lõpus pea teist sama kaua kui pool igavikku kestnud mandariinkeelne soigumine enne seda. Tõsisema teatriga on ju niuke jama, et kui halb nali on teinekord nii piinlik, et naerad juba selle üle, siis sügavas teatris on lihtsalt väga valus ja kurb.

SELLISTE JA TEISTE KULTUURIVIGASTUSTE VÕI NIISAMA POHMAKA RAVILE MÕELDES on Edinburgh täitsa kena koht pikemaks ringijalutamiseks (või kohati korralikuks treppidest ronimiseks) ning jalgrattaga näeb veel kiiremini ja kaugemale. Meil õnnestus juba öömaja valiku ja saalide asukohtade tõttu iga päev nii 15 km maha kõndida. Ilm on šotimaal ainult selline, nagu ta on: nagu Eestiski, ole valmis kõigeks.

aurinko

Aurinko pakub EELSEISVAL SUVEHOOAJAL mitmeid põnevaid RINGREISE

LÖUNA-MAROKO RINGREIS

Lõuna-Maroko parimad paigad: rikkas ajalugu ja kultuur, Sahara ja Atlase mäed.

05.11.-12.11.2014

eesti keeles

12.11.-19.11.2014

vene keeles

al. 899

€/i

MAROKO KUNINGLIKUD LINNAD

Meknes, Fes ja Rabat, Casablanca, Marrakesh ja Agadir.

19.11.-26.11.2014

al. 999

€/i

KREEKA RINGREIS

Mandri-Kreeka olulisemad vaatamisväärsused Olümpias, Mükenees, Ateenas ja palju muud.

03.09-10.09.2014

al. 1039

€/i

SITSIILIA RINGREIS

Vanad templid, antiikmosaiigid, Euroopa kõrgeim vulkaani tipp ning Lõuna-Itaalia kuum atmosfäär.

08.10-15.10. 2014

al. 969

€/i

Täpsem informatsioon ringreiside programmi ja majutuse kohta Aurinko kodulehelt www.aurinko.ee.

Aurinko OÜ
Pärnu mnt. 10, Tallinn
666 7630

aurinko.ee
info@aurinko.ee

Malta maiustamas

Malta köök on täpselt nii muhe ja üllatusi täis, nagu võikski oodata ühelt Vahemere saarelt, mille naabriks ühelt poolt on Sitsiilia ning teiselt poolt Tuneesia ja Liibüa.

Tekst **MARILIIS ROSIN**

Maltal ei pea eriti pead murdma, kuhu sööma minna. Kõikjalt võib leida imelise merevaatega restorane ja kohvikuid, kus sooja päikese all istudes nautida maitsvaid ja värskaid toite, mille staarideks hommikul korjatud köögiviljad ning loomulikult alati mereannid. Viimaseid võib leida kõikvõimalikes toitudes: äsja käsitsi valmistatud pasta koorese kastme ja mereandidega, värsket maitseroheline kaunistuseks, on elamus. Tihti peale jääb saladuseks, mis mereelukad taldrükule on sattunud, aga kuna taldrükutäis on niivõrd maitsev, siis sellel suurt tähtsust polegi.

Malta kööki on mõistetavalt tugevasti mõjutanud Sitsiilia. Pitsarestorane leiab kogu saarelt, pitsasid valmistatakse klassikaliste retseptide järgi. Teisalt võib tundud maitsete kõrvalt leida ka näiteks pitsa muna ja vorstikestega – lase ennast üllatada, see võib vahel isegi hea olla.

TOIDUD ON VALMISTATUD KIREGA ja taldrükutäied tavaliselt niivõrd rikkalikud, et magustoiduks üldjuhul ruumi üle ei jää. Kui aga on tunne, et midagi võiks nagu veel võtta, siis maksab end utsitada jäätisekohvikut otsima – ka jäätiseäri on itaallastelt üle võetud. Nemad ju teavad, milline peab ühel palaval päeval jäätis olema, ja on selle valmistamise viinud täiuseni.

Üsna kindel on see, et kui üks jäätis söödud, siis nii paari tunni pärast tahaks teistki ning üldse mitte sellepärast, et palav päev seda nõuab. Ilmselt pikkade katsetamiste järel on leitud parimad retseptid ja maitsetega kokku ei hoita – meloni-jäätis maitsebki nagu melon ning rummi-rosinajäätis on rosinaist tume. Rikkalikud kogused käivad loomulikult asja juurde. Kui maltalane jäätist serveerib, siis arvestage, et tops saab triiki täis ja ülegi.

KUI ARMASTAD AASTA RINGI VÄRSKEID KÖÖGI- JA PUUVILJU, siis oled Maltal õiges kohas. Igast teisest kõrvaltänavast leiab köögiviljaauto, milles vastavalt aastaajale on just selle päeva värskemad viljad. Suve lõpus lihtsalt peab ära proovima paar kaktusevilja, mis on parimad justnimelt siis. Neid

Kaunist Marsaxlokki kalurikülalt tulevad saare värskemad kalad pühapäevasele kalaturule. Täpselt samasuguste traditsioonilistes värvides paatidega käidi kalal ka sadu aastaid tagasi.

Kokk tööhoos, ikka ja alati naeratusena.

Küülikuhautis neljale

Küülik, lõigatud kaheksaks tükiks
500 ml punast veini
Küüslauk, korralikult hakituna
Oliiviõli
1 pudel tomatikastet
1-2 teelusikatäit suhkrut
2 loorberilehte
2 keskmist porgandit, lõigatud
suupärasteks tükkideks
3 poolenisti keedetud kartulit,
lõigatud suupärasteks tükkideks
pool tassitäit külmutatud herneid
soola ja pipart
veerand pakki spagette

Colin Cameronzz

Esimesel päeval pane küülikutükid marineerima punasesse veini, ainult nii muutub liha tõeliselt hõrguks.

Järgmisel päeval kuumuta kaks teelusikatäit oliiviõli malmpannil, madalal kuumusel. Lisa küüslauk, aga ole ettevaatlik, et seda ära ei kõrvetaks. Lisa küülik ja pruunista. Võta küülikutükid välja, kui värv on ilus pruun.

Pane pannile tomatikaste ja lase sel aeglaselt keema tõusta. Lisa küülik ning marineerimisel kasutatud punane vein ning loorberilehed. Lisa ka 1-2 teelusikatäit suhkrut, et tomati happesust reguleerida. Küpseta seda segu madalal kuumusel tund-poolteist või kuni liha on nii küpsenud, et on kondi küljest peaaegu lahti.

Lisa porgandid ja kartulid ja päris lõpus herned. Maitse järgi pipart ja soola.

Eelroaks keeda natuke spagette ning serveeri neid küülikukastmega. Pearoaks võta küülikuhautist, värsket salatit ja kindlasti saia, et see imehea kaste taldriku-põhjust kätte saada.

maksab kasutada ka suvise kokteili tegemiseks, sest viljad on rikkad antioksidantide ja C-vitamiini poolest.

Kui auto juures tundub mõni juurikas esmalt täiesti võõras, siis ära karda, küll müüja su hämmeldust nähes rohkete käeviibetega selgeks teeb, millega tegu. Võib ka juhtuda, et tema sõnavoolu peale tuleb uudistama mõni kohalik memmeke, kes siis poolenisti inglise ja poolenisti malta keeles seletama hakkab, mida ja kuidas sellest valmistada võiks.

Enne kui arugi saad, oled ostnud terve kotitäie vilju, mida polnud üldse plaaniski, komberdanud koorma all koju ning katsunud viimased paar tunnikest meelde tuletada, mis järjekorras ja kuidas neid küpsetada. Naised auto juures rääkisid ju road niivõrd ahvatlevaks, et lihtsalt peab proovima. Üsna pea märkad, et oledki kokanud meeletu koguse imemaitsvat rooga, ning hiljem leiad, et see peab jääma sinu lemmikretseptide hulka.

MALTA TRADITSIOONILISEMAID ROOGI ON KÜÜLIKUHAUTIS. Seda rahvustoitu pakutakse paljudes restoranides, aga loomulikult on igal perenaisel ka oma väikesed salanipid, kuidas liha küpsetada ning seda köögiviljadega täiendada. Olen kuulnud viit erinevat retsepti, millest üks parem kui teine. Lemmikuks nende seast sai naabrinaise valmistatud küülikuhautis ning minu rõõmuks oli ta ka valmis oma retsepti ning kogemusi jagama. Minu naaber Doris on üldiselt üks imet-

lusväärne naine: pealt seitsmekümnene ja nii pisikest kasvu, et mu 11-aastane tütar on temast peajagu pikem. Dorise punaseks värvitud keemilised lokib hüplevad rõõmsalt kaasa, kui ta mulle kätega vehkides midagi seletab, ning tema hää on selge ja samal ajal südamlilik. See väga elurõõmus ja positiivne inimene on alati olemas, kui oleme vajanud ühes või teises asjas nõu, ning ta ei pea kunagi paljaks naeratades aidata. Lisaks on tal uskumatult muhe ja eluterve huumorisoon, mis nii mõnigi kord on pannud tema juhuslikult läheduses viibivad pereliikmed punastama.

Ükspäev trehvasimegi trepikojas ning kuna mina olin just poest tulnud ning tema sinna minemas, jäime rääkima toituidest ning muust, mis sinna juurde käib. Lõpuks leppisime kokku ühise kokkamisõhtu, mille staariks sai küülik, kellest toidu valmistamine on kahepäevane ettevõtmine. Minu kohustuseks jäi osta kõik tarvilik ja kokkata tema meeletult suures köögis, millest avaneb hingemattv vaade eksootilisi taimi täis aiale, kus jooksmissruumi nii tema suure suguvõsa väiksematele lastele kui ka kahele koerale.

SISSE ASTUDES OOTAS MIND MÕRUMAGUS KOHV. Kui maltalased armastavad üldiselt pigem teed juua, siis Doris on erand – tema elustiili juurde kuulub alati korralik tass kohvi, mida siinkandis on väga raske leida. Kui olin absoluutse naudinguga esimese tassitäie ära joonud, hakkas ta mulle kohe järgmist tegema, samal ajal seletades, kust leian noa ja lõikelaua, et vaikselt toitu valmistama hakata.

Mis seal salata, kogenud koka juuresolekul hakkab ranne natuke võbisema ka, ei tahaks ju oma oskustest väga kehva muljet jätta. Hakkasin tasapisi küüslauku hakkima, kui kuulsin uksekella helisemas. Järgmisel hetkel oli köök rahvast täis, sest Dorise õelaps oli tulnud oma perekonnaga vaatama, kuidas siis üks imeloom eestlane toiduvalmistamisega toime tuleb. Selge on aga see, et kui liigutakse, siis ikka suurte kampadega, nii et kaasas olid ka tema lapsed ja lapselapsed ning enne kui ma arugi sain, olin keset inglise-maltakeelset vadinat.

Lapsed jooksid ringi, kapilt pudenes heleda klirinaga taldrik, mis andis järgmise tõuke naerupahvakuteks ja suuremaks sevimiseks. Märkamatult kadusid mu käest küüslauk ja nuga ning olin langenud elavasse vestlusesse õelapse Christinaga, kes teatas maru rahulikult, et minu üleandeks jääb jälgida, et kõik tarvilik patta jõuaks, küll nemad hakivad ja lõikavad. Ega ei jäänudki muud üle, kui lasta sel möllul end kaasa kiskuda, naerda koos nendega ja seletada, kuidas meie üht või teist toitu sööme. Kui nad kuulsid, et meie peamiseks lemmikuks on kartul ja iganädalasse menüüsse ei kuulugi naeris või kabatsõkk, olid nad üsna hämmeldunud.

KOGU JUTT KEERLESKI PEAMISELT TOIDU JA TOIDUAINETE ÜMBER. Mõistagi ei laabunud see sujuvalt, ikka oli vaja välja nuputada ühe või teise maitse-

aine nimi inglise keeles, et kõik aru saaks, millest jutt käib. Selleks lappasime läbi kõikvõimalikud kokaraamatud, nii et mingi hetk oli laud kaetud nii raamatute kui ka toiduga. Saime nii mõnigi kord kõhutäie naerda, kui suure nuputamise peale selgus, et üks räägib aiast, aga teine aiaaugust. Sellest polnud aga midagi, see koos mõtlemine tegi õhtu eriti hubaseks ja armsaks.

Kuna seltsis oli ka paar asjalikumat last, siis olid nemad ringijooksmise vahepeal üsna edukalt laua katnud, nii et kui sain toidu pühalikult valmisolevaks kuulutada, oli kõik tehtud.

Nüüd pean aga häbigena tunnistama, et ma ei teagi lõppeks, kas sinna patta sai veel mõni salavürts pandud või oli asi selle õhtu elevas meeleolus, aga nii maitsvat küülikut pole mina eales söönud ning tundub ka, et õhtu eestvedaja Doris oli tulemusega rahul. Kui keegi tema retsepti abil küülikut valmistada püüab, siis tehtagu seda ainult suure seltskonna ja lõbusa meeleoluga, nõnda on parim maitse garanteeritud.

KUI POLE AEGA KESET KIIRET PÄEVA MIDAGI VAARITADA VÕI LÕUNASÖÖGILE MINNA, võib end alati kostitada kohalikest *pastizzeria*'st ostetud *pastizzi*'ga. Need on õhukõrnast lehttainast pirukad, mille sees traditsiooniliselt kas *ricotta* juust või hoopis purustatud rohelised herned. See toekas suutäis aitab järgmised paar tundi kindlasti vastu pidada ja on ka kohalike laste igapäevane vahepala, tihti peale

Harald Biebel | Dreamstime.com

Värskendav mõruapelsinijook

4 pomerantsi
4 supilusikat kondenspiima
Jääd

Pigista pomerantsidest mahl, lisa kondenspiim ning sega korralikult näiteks blenderis. Kui need on segunenud, purusta jää ja lisa see joogile.

Maasikapitsa.

Midagi värsket ka tõelistele maiasmokkadele.

Hiigelsuur ftira.

Üllatus kalaturul – selgub, et mureenid on söödavad.

aga ka hommikusöök, sest kooli minnes on ju lihtsam hoopis väike pirukas pintslisse pista kui kodus laua taga aega viita. Lisaks on ühe sellise hind umbes 30 senti. Kindlasti pole seda hirmu, et kuskil *pastizzeria*'t ei märka, neid on pea igal tänavanurgal ning pirukad on just ahjust tulnud.

Hobz ta' San Martin ehk püha Martini kook

200 g sarapuupähkleid	5 supilusikat suhkrut
200 g Kreeka pähkleid	Margariini
200 g kivideta datleid	75 g sultana rosinaid
2 muna	50 g suhkurdatud apelsine, sobivad ka kuivatatud ananassid
2 supilusikat piima	100 g tükeldatud viigimarju.
5 supilusikat jahu	
¼ teelusikat jahvatatud nelki	
½ teelusikat kaneeli	Kaunistuseks peotäis mandleid

Seda kooki tehakse mardipäevaks. Soojenda ahi kuni 180 kraadini. Määri margariin vormile ning raputa peale jahu, kuid puhu üleliigne ära.

Vahusta munavalged, kuni need on täielikult õhulised. Lisa munakollased, jahu, suhkur ja piim. Sega juurde datlid, viigimarjad, pähklid, rosinaid ning kuivatatud ananassid. Pane kogu segu 30 minutiks ahju.

Kaunistamisel mandlitega, maltalased panevad need ringikujuliselt. Võta kook ahjust välja ja lase sellel umbes kümme minutit vormis jahtuda, seejärel võta kook vormist välja ja lase lõpuni jahtuda restil.

TOEKAMAKS LÕUNAKS SOBIB HÄSTI KA FTIRA. Tektuurilt nagu *ciabatta*, aga kujult ümmargune, poollame, keskelt auguga sai lõigatakse pikuti pooleks ja pannakse selle vahele ohtralt oliiviõli, tomatipastat, vorsti või mis parajasti pähe tuleb ja saadaval on. Enamik kohvikutest, kus seda müüakse, pakub ka võimalust ise oma *ftira*-lõuna kokku panna.

Külmaks talveõhtuks sobib hästi paks köögiviljasupp *ministra Tal-Haxix* või hoopis Malta versioon *ratatouille*'st, mida nad kutsuvad siin *kapunata*'ks.

Magustoitudega on maltalastel naljakas suhe. Iga päev pole kombeks magustoite teha, küll aga on oma magustoit iga püha jaoks. Näiteks lihavõtete juurde kuulub kindlasti *figolla*, mis on alati kas linnu- või munakujuline ja ohtra glasuuriga ning näeb välja nagu meie piparkook. Jõuludeks tehakse aga *Qagħaq tal-ghasel*'i või *tal-Qastanija*'t, mille täidiseks on siirup, segatud manna, nelgi, kaneeli ja tsitrusvilja kooretükkestega.

Selge on aga see, et jagatud rõõm on see kõige suurem rõõm. Kõike tehakse koos pere ja sõpradega. Õhtul kohtutakse kohvikus, nauditakse veine, oliive, kohalikku lambajuustu *gbejna*'t, koriandriga maitsestatud vorstikest *zalzetti*'t ning põldoapasteeti *bigilla*'t. Seda kõike saab leib ning oliiviõli.

KUI PARAJASTI POLE PÜHADE AEG, saavad lapsed *kannoli*'t, mis on täidetud *ricotta*'ga, või tüütütaie mõnusat Itaalia jäätist. Kaasa ei ole võetud ainult lapsed, vaid ikka vanaemad-vanaaisad, koertest rääkimata. Kindlasti jalutab mööda mõni naabripere, kellega siis oma õhtud ühendatakse, nauditakse koos sööki ja vesteldakse poole ööni.

Kindel ongi see, et kui tahad tõelisi maitseelamusi, siis mine alati sinna, kus istub suur ja lärmakas malta perekond. Nad teavad, millises restoranis on parim toit ning kus on kõige tore-damad inimesed. Saad ühe vahva elamuse võrra rikkamaks ning kindlasti ei lahku tühja kõhuga.

Avasta maailma Condoriga.

Enam kui 75 puhkusesihtkohta üle maailma
Tansaania, Keenia, Maldiivid, Seišellid, Mauritius.

Sündinud lendama.

Lisainfo ja broneerimine tel +372 668 10 10
või sales.baltics@condor.com.

Condor
www.condor.com

Alati kui Bulgaariast juttu tehti, tuli Kristina Männile ette Ida-Euroopa riik, kus olid Kuldsed Liivad ning üks lahe krimilugu „Viimane mürgikarikas“. Tegelikkus on väga vaimustav. Bulgaaria oma ajaloo, varemete, söögi ja veiniga on tõeline pärl, rääkimata randadest, mägedest ja roosikreemist. Aga alustame kahe olulise „Kas teadsite, et ...“ faktiga.

Tekst **KRISTINA MÄND**

Bulgaaria

– pärl, mida me veel ei tunne

Kas teadsid, et kirillitsa on pärit Bulgaariast? Kirillitsa põhineb kreeka kirjasüsteemil, see arendati välja esimese Bulgaaria impeeriumi ajal 9. sajandil ja selle loojateks peetakse kaht venda, Kyrillosst ja Methodiust. Tänapäeval kasutab kirillitsat ametliku tähestikuna 252 miljonit inimest, nendest pooled Venemaal. Bulgaaria liitumisel Euroopa Liiduga 2007. aastal sai kirillitsast liidu kolmas ametlik kirjasüsteem; teised kaks on ladina ja kreeka.

Kas teadsid, et Spartacus on pärit Bulgaariast? 73. aastal e.m.a toimunud gladiaatorite ülestõusu juht Spartacus oli traaklane. Tollal olid traaklased üks suuremaid rahvaid ja nad elasid praeguse Bulgaaria territooriumil. 3. sajandil e.m.a. rändasid traaklaste suguharud Väike-Aasiasse, sealhulgas näiteks ka troojalased. Traaklaste esemeid leiab Sofia arheoloogiamuuseumist; Rodopi mägedes olevas Mezeki külas on 4. sajandist e.m.a. pärit traakia hauakamber ning parim näide nende kindlusest asub Plovdivis.

Teine kuulus traaklane oli vanakreeka müto-

loogiast tuntud Orpheus, kes oma naist Eurydiket allilmast ära toomas käis. Homeros pidas traaklasi kõige musikaalsemaks rahvaks üldse – ju on Filipp Kirkorovilegi seda annet jagunud.

SOFIAT KÜLASTANUD INIMESED RÄÄKISID mulle, et see on üks nõukogudeaegne linn, kuhu ei tasu minnagi. Aga see pole üldse nii. Sofia on ilus ja elegantne ning seal on palju vaadata. Kõige kaunim minu jaoks oli Püha Jüri kirik, punastest tellistest rotund, mis asub Sheratoni hotelli ja valitsuse hoone sisehoovis (vaatasin seda iga päev oma hotelli aknast). Roomlased ehitasid rotundi 3. sajandil, pärast 313. aastat muudeti see kirikuks ja 12.–14. sajandil maaliti seintele kahemeetrised freskod (näha on kuus kihti). Enne roomlasi asus samal kohal paganlik tempel, Osmanite valitsemise ajal (1396–1878) kasutati rotundi aga mošeenana. Kirik tegutseb tänapäevani.

Soovitan soojalt Sofia Toursi ekskursioone (www.freesofiatour.com), kus sain teada, et linn on ehitatud justkui kihtide kaupa. Kui vaadata

näiteks Sheratonist teisel pool asuvat Sadulsep-pade Püha Petka kirikut (bulg Sveta Petka Samardzhiiska), siis on näha erinevaid kihte nagu meie Valaste joal. Kiriku juurest paistab kätte õigeusklik Sveta Nedelya kirik, Banja Bashi mošee, katoliku kirik ja ka sünaagoga – kõik päris rahulikult koos.

PÜHA PETKA JUUREST MAA ALLA MINNES JÕUAD HÄSTI SÄILINUD ROOMA TEENI. Uuesti maa peale tulles jõuad keset linna asuvate mineraalveallikateni, kus inimesed käivad pudeleid täitmas. Allikate taga asub vana avalik saun (bulg Tsentralna banya), mis praegu on kahjuks kinni. Sealt saab edasi jalutada Atanas Burovi väljakuni, kus mullu juunis protestiti poliitilise võimu ja laialdase kor-

ruptsiooni vastu ja milleäärses vanas mošees asub ilus arheoloogiamuuseum. Muuseumi taga saad vabaõhukohvikus antiiksete kujudega tõtt vaadata juua head Bulgaaria õlut.

Natuke maad edasi tuleb linnapark, mille taga paistab Ivan Vazovi nimeline Sofia draamateater ja vasakul pool etnograafiamuuseum, varasem tsaaripalee. Tsaaridega on nii, et viimane neist, Boris III suri 1945. aastal ning tema poeg Simeon valiti kümne aasta eest küll Bulgaaria peaministriks, aga kaua ta seda ametit ei pidanud.

JA SIIS TULEVAD KIRIKUD. Sain suurepärase kogemuse, külastades neid koos Nikolai ja Jaagoga, kelle teadmised olid ammendamatud. Kõigepealt ilus 5. sajandil roomlaste ehitatud Hagia Sofia, mis andis 14. sajandini Serdicana tuntud linnale tema praeguse nime. Järgmiseks Bulgaaria patriarhi residents Sveti Sinod ja Püha Aleksander Nevski katedraal, mis oli Ristija Johannese sünnipäeval 23. juunil rahvast täis. Läksime üles kellatorni, kus 76-aastane proua Maria kellamäng oli nii vapustav, et mul on helin siiani kõrvades. Iga kell kaheteistkümnest on järgmisest poole kergem ehk siis vastavalt kaksteist, kuus, kolm tonni jne. Seal üleval, kuldse kupli taga, me siis istusime ja kuulasime ning vaatasime Sofiat ja taamal asuvat Vitosa mäge.

Sofias on ka palju häid restorane ja soovitan soojalt kahte, Ugot ja Bulgarit. Bulgaaria toitudest peab proovima Shopska salatit ja Feta juustu, *tarator*'i (jogurtist supp), *kebapche*d (hakklihast grillvorst) ja häid punaseid veine. Kindlasti peaks ostma roosiõlitooteid ja jalutama väga meeleolukal Naiste turul (Zhenski pazar). Söö kindlasti *banitsa*'t ja mine vaata ka Eesti seina, millel eestikeelne luuletus ja lendavad luiged, ning Rooma amfiteatrit Arena Sofia hotellis.

SEITSMEL KÜNKAL LAIU PLOVDIV meeldis mulle väga. See vana traaklaste kindluse asukoht on vanem kui Rooma, Kartaago või Konstantinoopol. Sofiast pääseb sinna bussiga ja vaatamisväärsusi jagub – Rooma tee ja Vana-Rooma elamu, Kreeka sambad ning Türgi minaretid. Erilist tähelepanu vääriavad mu meelest neli kohta. Esiteks juba mainitud muistse traaklaste linnuse Philippopolise varemed. Teiseks Plovdivi vanalinna rahvuslikust ärkamisajast majad oma lähedate rõdudega – maju ei tohtinud teatud laiusest suuremaks teha, kuid kavalpead tegid siis oma rõdud hiigelsuurteks. Nii nad kõrguvad jalakäijate kohal nagu gigandid ja ime, et nad alla ei potsata.

Kolmandaks Rooma amfiteater, kuhu mina sattusin "Aida" proovide ajal. Selle, mis jäi soovida kunstilisest tasemest, tegid tasa tuledesäras olevad varemed ja taamal Rodopi mägede taha loojuv päike. Istusin samadel astmetel, kus ilmselt 2000 aastat tagasi roomlased, ja vaatasin, kuidas Radamest laulev tenor kraakles Aidaga, kes eespool seisab. Nende taga askeldas ballettmeister, kes ei suutnud koori samas taktis astuma panna.

10 asja, mida Bulgaarias teha

1. Mine ratsuta mägedes.
2. Joo Traminerit valget veini.
3. Mine vaata Plovdivis Rooma staadioni.
4. Söö hommikuks värsket banitsa't (kui väga kohalik olla, siis musta kohvi ja sigaretiga).
5. Määri end kokku roositoodetega.
6. Jaluta Nessebari varemetes.
7. Istu Sofias Püha Jüri kirikus.
8. Söö Nessebari rannarestoranides lavraki't (huntahten) ja sinikala (soovitan: Neptun, Plakamoto, Romantika ja Mehana Pri Shopite).
9. Vaata Boyana kirikut.
10. Käi tasuta linnaekskursioonidel Sofias, Plovdivis ja Varnas ja jäta giididele nende hea töö eest jootraha.

EUROOPA
AASTA AUTO 2014

„PEUGEOT 308“
★★★★★
BALTI MAALDE
KÕIGE HOVIKUMISEM
AUTO 2014

www.308.ee

Tule proovisõidule Euroopa parima autoga ja võida reis kahele Pariisi!

Uus Peugeot 308

Superpakkumine

Erihind al. **12 990 €**

Peugeot kasko aastaks **280 €**

Liisingu kuumakse al. **143 €**

5 aastat garantiid

Keskmine kütusekulu al. **3,1 l/100 km**

Kasutusrendi tüüpi autoliisingu krediidi kulukuse määr on 2,91 % aastas järgmistel näidistingimustel (seisuga 02.04.2014): vara hind 12 990 € käibemaksuga, sissemakse 15%, jääkväärtus 25%, aastane intressimäär 2,25% + 6 kuu Euribor, periood 60 kuud, lepingutasu 199 eurot. Hinnad sisaldavad 20% käibemaksu. Peugeot Liisingu pakkuja on SEB Pank. Enne lepingu sõlmimist tutvu tingimustega ning vajadusel konsulteerige Peugeot' asjatundjatega.

Peugeot Kindlustuse teenuse pakkuja on If P&C Insurance AS. Enne lepingu sõlmimist tutvu tingimustega ja vajadusel konsulteerige asjatundjaga 6 100 455.

UUS PEUGEOT 308

MOTION & EMOTION

PEUGEOT

Milleks veel valmis olla?

Bulgaarias on selline loogika: kui mul on raha, siis ma teen oma korteri korda nii seest kui ka väljast. Seepärast on suurtel korterelamutel peal naljakad lapid – igaüks on oma osa täpselt nii teinud, nagu vajalikuks pidanud. Vahest on meie Korteriühistute Liidul seal turgu?

Eestlastele peaks mõned asjad enda käitumisest tuttavad olema, esiteks pisut rullnoklik parkimine ja autokultuur. Teiseks on natuke prügi igal pool, sest suitsukoni lendab ikka maha ja jäätisepaber ka. Ning kolmandaks, vaatamata keelule käivad kohalikud väikestes randades inimeste keskel oma koeri ujutamas. Ma pidasin ühe tüübiga maha suure kraakluse ja kuna mul oli kõvem hääl, siis võitsin, kuid olen kindel, et varsti oli ta oma koeraga seal tagasi.

Ja neljandaks Plovdivi peatänava all olev Rooma staadion, millest välja on kaevatud vaid paar-kümmend meetrit. Peetakse plaane, mida teha: katta paksu klaasiga, kaevata välja vms.

BULGAARIA ON KA IMELINE KOHT MATKAMISEKS.

Mägesid riigis jagub – kogu edelaosa on üks suur mäginne ala, kus asuvad Rila ja Pirini mäed läänes ning Rodope mäed lõunas. Matkata saab palju ja võib nii gruppidega liituda kui üksi minna. Kant on turvaline ja matkarajad korralikud. Aga eriti hea koht on Bulgaaria hobustearmastajatele. Mina läksin kohe kohale jõudes Teteveni lähedale mägedesse ja tegin viiepäevase ratsamatka (www.penguintravel.com).

Giid Emili ja hobulausuja Mariani juhtimisel ratsutasime koos kahe inglase ja kolme soomlasega mägedes ja väikestes küldes. Igal pool avarus, rohelus, puhtus; väikesed külad lammaste ja kitsedega; lõunad kohalikes söögipaikades, toiduks värsked köögiviljad, karjuse salat, grillitud hakklihapallid ja -rullid, lambakotletid või kana; mägiojad, roosi- ja päevalillepõllud ning väga head värsked tomatid, mille lõhna juba kaugele tunnend.

Küldes nägin ühte huvitavat asja. Igas külas on *chitalishte* ehk kohalik rahvamaja, kus tegutsevad raamatukogu ja erinevad huviringid. 19. sajandil oli just need Bulgaaria rahvusliku ärkamisaja kasvukohtadeks, inimesed käisid koos ajalehti ja raamatuid lugemas ning iseseisvusest rääkimas. 5. oktoobril 1908 saadigi Osmani impeeriumist vabaks iseseisvaks riigiks.

OMA RATSARETEL ÖÖBISIME GLOZHENI KLOOSTRIS.

Kujutage ette künkal asuvat kivivundamendil olevat puitehitist, mille sees on ka väike kirik ja ees

estravel

Villapuhkus

Vahemere ääres

Sitsiilia, Prantsuse Riviera, Hispaania päikeserannik...
Villarent lubab Sul tunda end osakesena kohalikust elust ja kultuurist. Pakume laia valikut rendivillasid 26 Euroopa riigis – Kreeta valgetest treppidest ning Türgi vürtsilõhnalistest tänavatest Horvaatia tuletornide ja Sitsiilia oliivisaludeni.

Apartement
päikeseküllases Sitsiilias
Rendihind nädalaks alates **199 eurost**

Kauni vaatega villa
Kreeta saarel
Rendihind nädalaks alates **230 eurost**

Villa elegantses
Cote D'Azuris
Rendihind nädalaks alates **440 eurost**

Mägivilla päikeselises
Costa Bravas
Rendihind nädalaks alates **409 eurost**

www.estravel.ee/villapuhkus

Näidishinnad kehtivad reisimiseks septembrist detsembrini. Hind kehtib kogu apartemendi/maja rendiks laupäevast laupäevani ehk perioodiks 7 ööd ja 8 päeva. Küsi meilt ka personaalset villapakkumist vastavalt Sinu eelarvele, inimeste arvule või piirkonnale, kus sooviksid puhata!

Mustmiljon täidetud reisiunistust

24 h reisiabi 6 266 266, estravel@estravel.ee

Kristina Mänd

Kristina Mänd

Bulgaaria kuurordid

Varem suhtusin Bulgaariasse teatava eelarvamusega, kuid vähemalt kuurortide suhtes küll põhjendamatult, sest kuigi osa hotelle meenutab veidike sanatooriume minu kaunist kodulinnast Haapsalust aastat 20 tagasi, on hinnatase soodne, ilm soe ja rannad ilusad.

KULDSED LIIVAD on Bulgaaria vanim ja mugavalt kompaktne kuurort, õhtuga jõuab keskusele jalutades kenasti mitu tiiru peale teha. Hotellid asetsevad järjest mitmel liinil alates rannast, seega tuleb arvestada, et teinekord tuleb otseteel mööda kallakut kõndida, mis ei pruugi sobida lapsevankritega ja liikumisraskustega reisijatele. Veidi võib Kuldseid Liivu ehk võrrelda Kemeriga Türgis. Õhtul käib melu rannapromenaadil ja selle ümbruses olevates baarides ja restoranides. Leidub ka mõnusaid rannaklubisid, kus toimuvad vabaõhukiskod, ning katusealuseid klubeid on ka.

NESSEBAR jättis mulle väga sümpaatse mulje, asub ta nii 10 km kaugusel Päikeserannikust ja 120 km kaugusel Varnast. Majad ei tohi seal olla rohkem kui kahekorruselised, tänavad on kitsukesed ja kõik meenutab natuke nukuküla.

PÄIKESERANNIKUL (ka Päikeserand, Sunny Beach) on aga hoopiski mõnusam ran-

naliiv, kui nime pooldest võiks Kuldsetest Liivadest arvata, valgem ja siidisem. Samuti on rannariba tunduvalt laiem, aga varjud, madratsid, toolid ja baarid on kõik lisatasu eest ning kõik-hinnas baare pole kuurordi südames pea üldse. Päikeserannik on uuem ja kordi suurem, rohkem on ka melu, kaubandust, lõbustuskohti ja hotelle.

ALBENA on Varnast u 35 kaugusel asuv väike kuurort, kus ööelu eriti pole, keskus on väga kompaktne ja hotellid kuuluvad kõik samale omanikule ehk on samas kategoorias ja üsna sarnased. Albena sobib vaikselt ja rahuliku puhkuse otsijatele ning rannad on seal väga head.

OBZOR on viimane, mida mainida tasub, see kuurort Varna ja Burgase vahel on veel arenemisjärgus. Kesklinn on juba üsna turisticõbralik, aga hotellist väljudes ei kohta veel müügiputkasid ja kauplemist ukse ees ootamas. Sobib samuti rahulikuma puhkuse otsijale.

ST KONSTANTIN on ainuke, mis vahest väga ei sümpatiseeri, aga soovitada võib seda iseäranis rahu armastavale puhkajale või lastega peredele, sest hotellid paiknevad üksteisest eemal. Samas asub kuurort vaid 10 km kaugusel Varnast.

KADI MADI, Estravel

suur avatud palkon, kus loojuvat päikest vaadates sööd õhtust, jood head kuiva valget veini ja pärast lähed väikesesse kambrisse puhkama!

Bulgaaria kloostrid väärivad üldse eraldi artiklit. Kuulsaim on kindlasti Sofiast 120 kilomeetri kaugusel Rila mägedes asuv Rila klooster. Neis saab ööbida ja ajaloolisi väärtusi vaadata.

MEREST BULGAARIAS LOOBUDA EI SAA. Kuna kuurordid pole minu rida, siis otsisin ja uurisin ning leidsin, et õige on minna Musta mere äärde kesk-aegsesse Nessebari linna ja puhata seal nädala. Ja see oli üks õige otsus. Korra käisin ka vastaskaldal asuval Päikeserannikul, aga tulin valgete lamamistoolide ja turistide hordide keskelt siva oma väiksesse linnakesse tagasi. Peale selle puhus rannas liiv kogu aeg mulle näkku.

Nessebar on küll kivine, aga sellegipoolest Bulgaaria järjekordne pärl. Algselt traaklaste asula võtsid kreeklased üle nii 6. sajandil e.m.a. ja muutsid selle suureks kaubalinnaks. Nessebaris on 40 kirikut, aga olgu need ehitatud Bütsantsi, Bulgaaria või Osmanite ajastul, on nad kõik uhked õigeusu kirikud ning arhitektuurihuvilised saavad jälgida, kuidas varajased kristlikud basiilikad arenesid keskaegseteks torni ja ristiga kirikuteks.

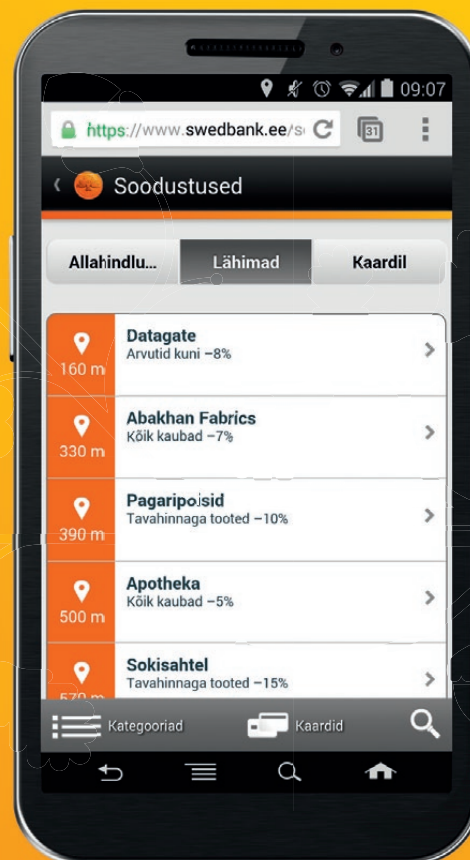
Vanimad on 5.-6. sajandist pärit Püha Sofia kiriku varemed, aga ilusaim on 11. sajandi Püha Stefanuse kirik, mille nikerdatud lael pilku enam ära ei saa.

Kirikud, pisikesed puitehitised ja käänlised tänavad, imeliste vaadetega head restoranid ning pisikesed rannad – selline on UNESCO nimekirja kuuluv Nessebar. Tegelikult on pool Bulgaariat UNESCO nimekirjas!

Oota! Ära keera lehte.

Vaata parem, mis on Sulle
lähim soodustus.
Swedbanki äpiga.

Androidiga ava Swedbanki äpp.
Windows Phone'i ja iPhone'iga ava
www.swedbank.ee/soodustused.

Swedbanki mobiilirakendust pakub Swedbank AS. Tutvuge teenuse tingimustega
aadressil www.swedbank.ee ja vajaduse korral konsulteerige pangatöötajaga.

10 kohta vee all

Tekst ja pildid **KAIDO HAAGEN**

10 kohta vee all

Sukelduda saab kõikjal, kus vähegi vett leidub. Mida puhtam ja selgem see vesi on, seda parem. Alati ei ole isegi sügavus eriti tähtis, olulisem on see, mida seal vee all näha saab. Vähemalt Kaido Haageni jaoks on see nii.

Näiteks on Kesk-Eestis üks mahajäetud karjäär, kus vett vaid rinnuni, aga igal aastal käin ma vähemalt paar korda seal kohalikku veemutukaelu nautimas. Mujal maailmas ringi rännates on aga sukeldumisega kõikvõimalikes vähetuntud veesilmades veidi keerulisem. Probleeme võib tekkida eelkõige varustuse, turvalisuse ja õiguslike küsimustega. Sestap ongi alati kindlam minna sukelduma sinna, kus keegi juba ees, ehk kasutada sukeldumiskeskuste teenuseid. Kuidas aga valida, kui neid on üle maailma tuhandeid? Ja kuidas valida üldse piirkonda, kuhu sukelduma minna? Üks variant on lihtsalt otsida potentsiaalsest

reisisihtkohast mingeid võimalusi vee alla minna. Teine variant on vastupidine – tuleb välja valida põnevad sukeldumiskohad ning siis vaadata, mida sealkandis veel toredat teha saab. Maailma parimate sukeldumiskohtade nimekirju võib veebist leida kümnete kaupa. Enda oma pakun siinkohal välja minagi, aga pigem tuleks sellesse suhtuda mitte kui edetabelisse kümnest maailma kõige paremast sukeldumiskohast, vaid kui nimekirja kohtadest, kus ma olen ise sukeldunud ja mida ma julgen ka teistele soovitada. Järjekord on siin juhuslik, mitte emotsiooni suuruse järgi paika pandud. Elamused kõigist nendest kohtadest on olnud suurepäraseid.

Similani saared, Tai

Tavapäraseid turistide tõmbekohad Tais ei suuda sukeldujale suurt midagi pakkuda, kui välja arvata see, et Phuketist on võimalik minna safarile Similani saartele. 4–5päevased *liveboard*'id väljuvad tavaliselt õhtuti ja hommikuks ollakse saarte juures ankrus. Kolm-neli sukeldumist päevas on paras, et "töönädalaga" piirkonnast korralik ülevaade saada. Parim aeg Similani saartel sukeldumiseks on detsembrist aprillini. Sealsete sukeldumiste plussiks on veealuse elu mitmekesisus ja vaheldusrikkus. 14–16 sukeldumist on kõik erinevad ja üksluiseks igatahes ei lähe. Minu kõige huvitavamad veealused kohtumised olid seal kilpkonnade ja leopardhaiga. Viimastel aastatel on mõnede sõprade arvates sealne elustik küll veidi lahjemaks jäänud, aga sellisel juhul tuleks ette võtta safari Similan+, mis tähendab, et sõidetakse kaugemale edasi kuni Richelieu Rockini, omapärase rifini, mille avastas Jacques-Yves Cousteau.

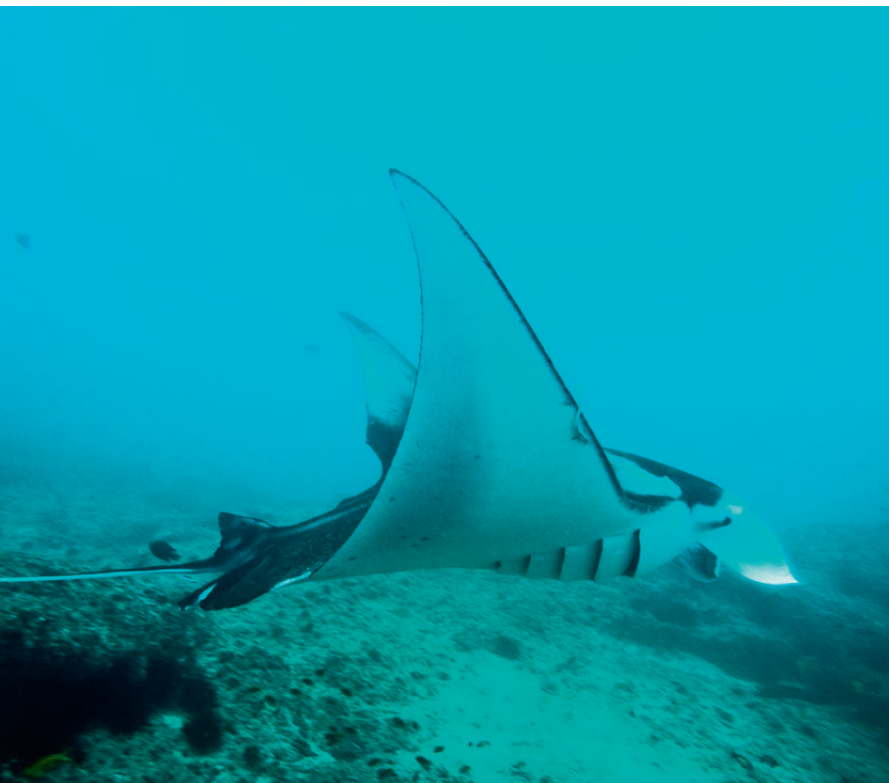
Pildil rohe- ehk supikilpkonn (*Chelonia mydas*)

Averøy, Norra

Väga sobiv koht nii algajatele kui ka kogenuks sukeldujatele. Enamik sukeldumiskohti on seal vaid paarikümne minuti paadisõidu kaugusel ja sukelduma võib minna ka kaldalt. Suurepäraselt elamust pakkuvad vetikatihnikud koos seal elutsevate krabi- de, siilikute ja kaladega algavad otse paadisadamaga juurest. Vee all tursa, merikuradi või merivarblasega kohtuda on tavaline, samuti ka lesta ja kammkarbiga. Minu jaoks kõige põnevam elukas oli merihunt, ingliskeelse nimega *Atlantic wolffish* (*Anarhichas lupus*). Eluka tiitlit ei vääri ta mitte

ainult oma väljendusrikka näo tõttu, vaid ka seepärast, et vägagi kõvade kammkar- pide toiduks kröbistamine pole talle mingi probleem. Väiksemate eluvormide otsijaid ootavad meritähed, anemoonid, krevetid ja meriteod. Sealne elurikkus oli mulle tõeline üllatus. Ainuke miinus on suhteliselt jahe vesi. Kel kuiv sukeldumisülikond, saab sealkandis sukelduda aasta ringi tänu sealt mõõduvale Golfi hoovuse jätkule, mis ei lase merel ka talvel kinni külmuda. Märjas ka- lipsos sukeldujad tunnevad end neis vetes mõnusamalt suveperioodil. Näiteks Svegg- vika keskuse boonus on veel seegi, et sukel- dumisinstruktoriks ja -giidiks on eestlane.

Tofo, Mosambiik

Homaarid, mureenid ja konnkalad on need, kes lisaks tavalisematele rifikaladele seal kaugel Aafrika rannikul sukeldu- jate silma rõõmustavad. Aga eelkõige sõidetakse sinna man- tade ehk hiid-sarvikraide (*Manta birostris*) pärast. Nende kuni kuuemeetrise "tiivaulatusega" kalade välimust võib küll kirjeldada, aga sõnadega ei saa edasi seda tunnet, mis tekib siis, kui see lendav vaip sust hääletult üle liugleb. Teiseks selle piirkonna staariks on vaalhai. Enamalt jaolt on võimalik neid lähemalt näha vaid snorgeldades, kui sukeldumisretkelt tagasi tullakse. Vee all trollibussisuuruse kala nägemine on igatahes unustamatu kogemus. Paadisõidust veel niipalju, et nõrganärvilistele ja kergesti merehaigeks jääjatele ei pruugi sealsed sukeldumised, õigemini sukelduma minekud, eriti meeldida. Kõvapõhjaliste kummipaatidega minnakse merele otse rannast, aga avaveeni jõudmiseks tuleb kõigepealt lä- bida murdlaine vöönd, mis võib paadi nina kergitada kuni 45 kraadi. Ka on avaookeani laine midagi hoopis muud kui lainetus väiksemates lahtedes ja meredes. Ekstreemne on ka randumine – kapten otsib välja sobiva laine ja kihutab siis selle harjal täie kiirusega kaldasse, et pärast lihasjõul aluse sikutamist võimalikult vähe oleks. Vahel aga juhtub, et ajas- tus ei ole perfektne ...

Punane meri, Egiptus

Vahel ka Eesti sukeldujate taga-aiaks kut- sutav Sharm el-Sheikh või Hurghada on kohad, kus on vee all käinud valdav enamik Maarjamaa sukeldujatest. Mitmedki on litsentsi saamiseks sukeldumiskursus- te teise poole ehk avavee tunnid teinud justnimelt sealsetes soolastes vetes, mina kaasa arvatud. Esimeseks sukeldumis- kogemuseks on see igati sobiv paik. Vesi on garanteeritult soe, nähtavus hea ning värvikirevaid vee-elanikke ei pea taga otsima. Lõvi-, krokodill- ja papagoikalad (suupärased tõlked, mitte teaduslikud nimed) on esimesed, keda verivärsked sukel-

dujad seal oma teel kohtavad, loomulikult ka kõikvõimalikud väikesed rifikalad, keda siinkohal pole mõtet üles lugema hakata. Kui võrrelda maailmamerd raamatuko- guga, siis Punane meri oleks selles nagu aabits, millest õpitakse selgeks tähed ja loetakse esimesed lood. Loomulikult on Punasel merel ka kogenuks sukeldujale midagi pakkuda. Vrakisukeldumised või sukeldumissafarid lõuna pool on need, mis paljudel südame kiiremini põksuma pane- vad. Üle ega ümber ei saa ka vrakkide vra- kist ehk Jacques-Yves Cousteau avastatud SS Thistlegormist, mis Ras Muhammadi rahvuspargi kõrval sukeldujatele sobivas sügavuses lebab.

Safari Serengetis. Foto: Argo Schneider

Reisid toimuvad
20.11-30.11.2014
20.01-30.01.2015

Tutvume põhjalikult maailmakuulsate rahvusparkidega: **Serengeti, Ngorongoro, Tarangire ja Manyara.**

Päev unikaalses ja autentses Gibbsi farmis – tutvus kohaliku eluga ja masaide eluviisiga.

Majutus Serena safarihotellides ja Gibbsi farmis (Aafrika parim safarimajutus 2011).

Lennud Euroopa parima lennufirmaga Turkish Airlines (boonusena tutvume Istanbuli kireva eluga, reisijuht Istanbulis elav Hille Hanso).

Sõidme suurte ja võimsate safariautodega – igal reisijal iste akna ääres ja lahtise katuse võimalus.

Reisi hind **€3795** | **Registreerides enne 31.05 on hinnaks €3595** | Hinnas on kõik mis vaja:

Lennud, majutus, 3 söögikorda Tansaania, rahvusparkide tasud, safarid, vesi autodes, jootraha. **Lisakulutusi ei ole.**

2014 sügisel reisime veel:

Jaapan
Reisijuht Kertu ja Riho-Bruno Bramanis
09.10-17.10
19.10-27.10

Hiina
Reisijuht Anneli Vili
19.10-27.10
Reisijuht Urmas Pappel
18.10-26.10

Colombia
Reisijuht Taivo Koppel
13.10-28.10.

Costa Rica-Panama loodusreis
Reisijuht Hendrik Relve
22.10-08.11

Iraan
Reisijuht Taivo Koppel
10.11-22.11

Madagaskari loodusreis
Reisijuht Aleksei Turovski
12.11-30.11

Uganda-Rwanda-Burundi.
Päev šimpanside ja gorillade juures
Reisijuht Riho-Bruno Bramanis
23.11-08.12

Peruu
Reisijuht Kertu Bramanis
10.11-26.11

Aastavahetuse suusareis Põhja-Koreasse
Reisijuht Indrek Park
29.12.2014-07.01.2015

Sipadani saar, Malaisia

Kunagise veealuse vulkaanina 600 meetri sügavusest kerkinud saare ümbrus on praegu enam kui 3000 kalaliigi ja sadat liiki korallide asupaik. Varasematel aegadel, kui sukeldumine veel nii populaarne ei olnud, asusid sukeldumiskeskused otse selle imepärase saare rannas. Täna

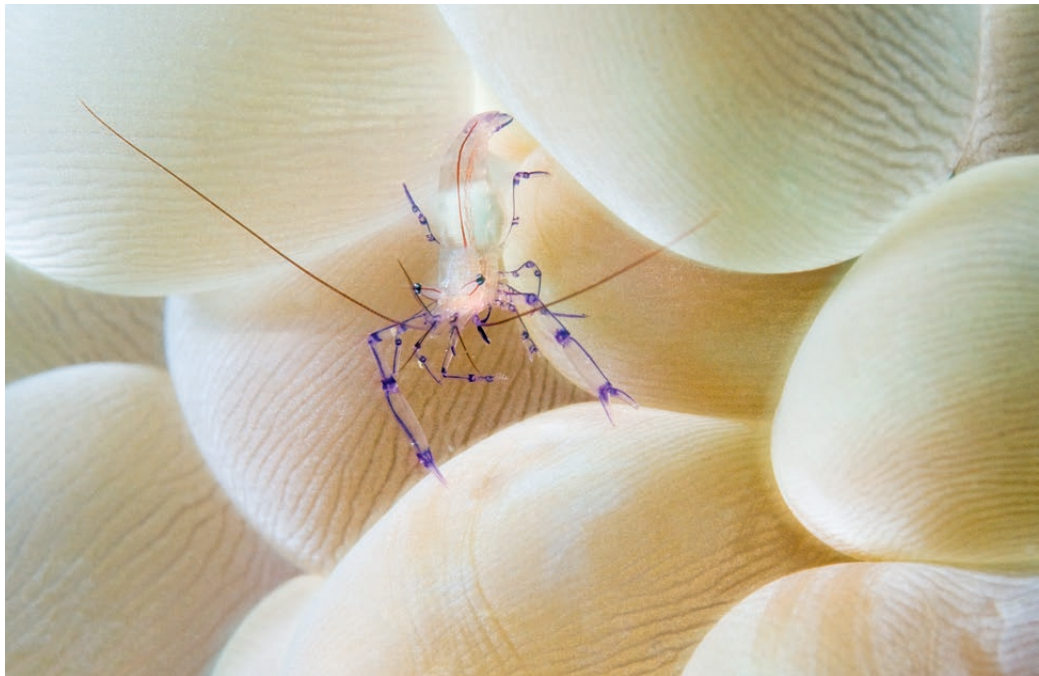
on Malaisia valitsus saare ökosüsteemi kaitseks appi võtnud karmid meetmed. Saarel tohib viibida ainult päevasel ajal ja sedagi vaid kella kolmeni. Ühe päeva jooksul lubatakse saare ümbrusse sukelduma maksimaalselt 120 sukeldujat, mis tähendab, et sealse veealuse maailma imetlemiseks tuleb aeg varakult broneerida. Sobivaimad sukeldumiskeskused asuvad paari-

kümneminutilise paadisõidu kaugusel oleval Mabuli saarel. Majutuse võib valida askeetliku, keskmise või luksusliku, lisaks veel endisest nappplatvormist ümberehitatud ekstreemse võitu ööbimiskoht. Parim Sipadaniga seonduv mälestus on minu jaoks poole tunni, täiesti ohutu peitusemäng riffhaidega (*Triaenodon obesus*) umbes kümne meetri sügavusel. Väga võimsa elamuse pakkus ka nn kilpkonnade hauakamber. See on kahest veealusest koopast moodustunud unikaalne süsteem, kuhu kilpkonnad aeg-ajalt lõksu jäävad, ja nii on aegade jooksul sinna kogunenud paarikümne kilpkonna skeletid. Kuna tegemist on kõrgendatud riskiohuga sukeldumisega, siis lubatakse sinna ainult väga kogunud sukeldujaid ja neidki vaid paarikaupa. Isegi kõik kohalikud instruktorid ei tohi sinna minna. Jacques-Yves Cousteau on seda saart nimetanud "puutumatuks kunstiteoseks".

Dili, Ida-Timor

Klassikaliste esikümnekohtade külastamise järel või kõrval tasuks pöörata pilk ka tõeliselt eksootiliste kohtade poole. Kui paljud on mõelnud sukeldumisele näiteks Ida-Timoris? Mina käisin põhiliselt kaldasukeldumistel, kuigi paarikümneminutilise paadisõidu kaugusel on ka põnev Atauro saar. Sinna saamine sõltub aga suuresti ilmaoludest. Tavasukeldumised toimuvad otse kaldalt ja neid võib jagada laias laastus kaheks – kohad pealinnast Dilist ida pool ja lääne pool, kusjuures vaatamata vahemaade väiksusele on põhjaelustik nendes erinev. Ida-läänesuunalise kerge hoovuse ja Dilis asuva suure sadama tõttu on läänepoolne vee-elu veidi mitmekesisem. Ida poolt jäid meelde rikkalikumad korallikolooniad. Suurte mereelanike kohtamise tõenäosus on suhteliselt väike, aga meritigude- ja krevetihuvilistele jagub vaatamist küllaga. Nagu näiteks pildil olev ingliskeelse nimega *Bubble coral shrimp* (*Vir philippinensis*).

Tulamben, Bali, Indoneesia

Kui otsida nii-öelda "kõik ühes" sukeldumiskohta, siis minu soovitus oleks Tulambeni kalurikülake Bali saare kirdeosas, Indoneesias. See on koht, kus ühe sukeldumise jooksul võib näha nii haisid kui vrakki, meritiguseid ja muud makroelu, barakuudasid, väikseid rifikalid, krevette ja krabisid. Aga ka näiteks pruntis huultega lobasuu kala (*Plectorhinchus lineatus*). Allveetripi lõpetuseks saab jälgida veel liivaangerjate askeldamisi ja seda kõike kaldalt sukelduma minnes. Võimalik on see "tänu" jaapanlastele, kes 1942. aastal lasid seal põhja USA armee transpordilaeva Liberty, mis nüüd lebab kaldast vaid mõnekümne meetri kaugusel. Kuna suurim sügavus vraki juures on 30

meetrit ja langus on küllaltki järsk, käivad vrakki uudistamas ka suuremad kalad. Väiksemad mereelud omakorda leiavad mõnusaiaid varjumisvõimalusi vraki eri urgastes. Vrakki ülemine osa on veepinnast umbes 5 meetrit allpool ja see annab võimaluse ühest sukeldumisest maksimum võtta – tõusul ei pea ohutuspeatust tegema lihtsalt mingi kõiejupi juures, vaid saab viimase minutini midagi põnevat uurida. Loomulikult ei pea kõike vraki juures pakutavat ühe korraga ette võtma. Mõistlik on teha eri osade uurimiseks 3–5 sukeldumist. Omaette vaatepilti pakuvad Tulambenis sukeldumiskeskuse piitspeened töötajannad, kes üksinda sinu ja su sõbra varustuse (jah, kaks vestikomplekti koos balloonide ja regudega) elegantselt pea peale vinnavad ja siis paarsada meetrit mööda kaldaklibu õigesse kohta viivad.

Canon S90. AUTO WB. No filter.

Canon S90. AUTO WB. AutoMagic filter.

Luba värvid oma reisi

Sukeldujatena naudime kõik vett ja sealset imelist maailma nagu parempoolisel pildil. Meie fotod kipuvad aga sarnanema vasakpoolsele pildile. Miks? Vesi töötab valguse filtrina ja mida sügavamal või kaugemal oled pildistatavast, seda rohkem värve läheb kaotsi.

Ajakirjades nähtud ilusad pildid pole trikk, vaid värvide saavutamiseks on kolm lihtsat võimalust:

1. Minnes ligemale, vähendades sellega vett objekti ja kaamera vahel. See võib suhteliselt vähe abistada enam kui 10 meetri sügavusel, sest punane värv on seal juba neeldunud.

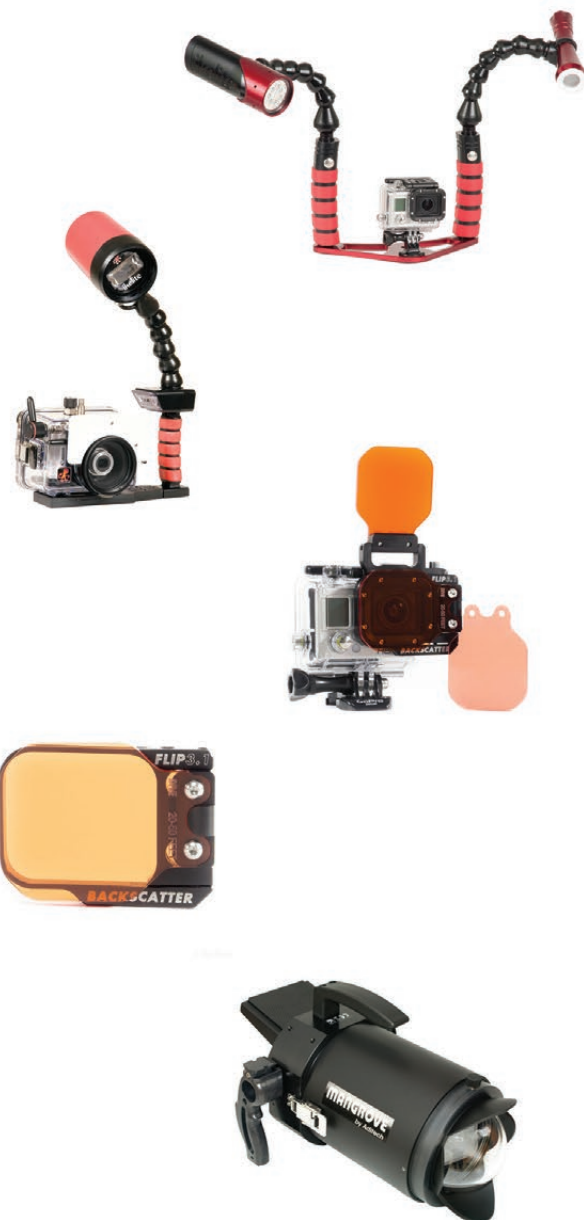
2. Lisada kunstvalgust, milleks sobivad ideaalselt spetsiaalsed välk- või ka sukeldumislambid. Kuigi üsna kulukad, on need parim võimalus värvide taastamiseks-jäädvustamiseks.

3. Kolmas mugavam ja odavam viis on filtrid. Kuna vesi jätab järele palju sinist, siis tuleb vastata sama relvaga ehk filtreerida kaamerasse jõudev üleliigne sinine ja saavutategi ilusamad ja värvilisemad pildid.

Pea ka meeles, et kala on alati kiirem, sa ei jõua talle järele. Peatu ja ole rahulik, kalad tulevad sind ise uudistama ning saadki rahulikult filmida-pildistada. Sellega tagad värvilisema ja teravama pildi, kuna oled oluliselt lähemal.

Kui soovid rohkem teada parima lahenduse kohta teatud oludes, siis kõik küsimused on oodatud info@scubaphoto.ee.

www.scubaphoto.ee

Lembeh, Indoneesia

Mudrusukeldumise* paradisi. Kel juba üksjagu soojade vete sukeldumisi seljataga, hakkab sageli otsima midagi erilist. Üheks selliseks võimaluseks on Lembehi väin Sulawesi saare põhjaosas Indoneesias. Kuigi need sukeldumised seal on tehniliselt lihtsad, siis päris algajatele ma seda kohta ei soovita. Härra J. Liivi seatud sõnad "igav liiv ja tühi väli" on kõige täpsemad seda kummalist paika iseloomustama. Ainsaks erisuseks on see, et liiv on seal must, mitte kollakas nagu meil. Aga igav on ta justnimelt vähe kogunud silmale ja sukeldujahakatisse pettumus võib olla suur, kuna ettekujutus troopilistest vetest on tavaliselt oluliselt värvilisem ja elurikkam. Sukeldudes hea giidi saatel ning varudes aega ja kannatust, hakkab silm pikapeale sel üht-

lasel tumedal vaibal eraldama kümneid ja kümneid põnevaid tegelasi. Eriti huvitavaks läheb öösel, mil liiva seest tulevad välja paljud valguspeglilikud mereloomad. Erinevad miniseepiad ja kaheksajalad, krabid ja krevetid, mööda põhja "kõndivad" ja konnkalad – kõik see võtab silme eest lõpuks päris kirjuks ja suhtumine igavasse liiva muutub kardinaalselt. Minu jaoks oli kõige krooniks kohtumine hulkharijuss *Eunice aphroditoidis* (inglisekeelse nimega *Bobbitt worm*), kes võib põhjaliiva sees kasvada kuni kolme meetri pikkuseks. Lisaks tema erakordsele välimusele ja jahipidamisviisile on väga erakordne ka selle loomakese nime saamislugu. Seda soovitatakse kindlasti veebist uurida.

* tillukeste vee-elukate otsimisele suunatud tegevus

Malapascua, Filipiinid

Kui Filipiinide 7107 saarest saaks valida vaid ühe, mida külastada, siis minu jaoks oleks see Malapascua. Loomulikult on selles saarestikuriigis vähemalt kümme muudki mõnusat sukeldumiskohta, aga Malapascua on saar, mille lähistel saab kõige suurema tõenäosusega näha minu meelest kõige paremini "disainitud" kala – rebashaid. Selle kala silm on hai kohta erakordselt suur ja tema saba ülemine osa on peaaegu sama pikk kui ta kogu ülejäänud keha. Rebashai liikumine on äärmiselt elegantne. Vabas vees pole teda sugugi lihtne kohata. Selleks tuleb tõusta hommikul kella viiest, et pärast poole tunni paadisõitu enne päikesetõusu vees olla. Ja kui siis õnneks läheb, saad mõnekümneks sekundiks või heal juhul paariks minutiks võimaluse nautida absoluutset ilu. Viiest varahommikusest sukeldumisest käisin mina kolm korda lihtsalt "mulli laskmas" ja vaid kahel korral õnnestus seda häbelikku iludust näha. Kohtumise tõenäosusprotsent on seega 40. Teise eredama sähvatusena Malapascual võiks mainida samuti väga pelglike vee-elanikke – mandariinkalu (*Synchiropus splendidus*), keda mul õnnestus märksa paremini pildile saada. Nendega on sellevõrra lihtsam, et nad on ühe konkreetse korallikoloonia juures peaaegu igal öhtul oma etendust andmas. Kui päike on loojunud, tulevad kõigepealt välja isased ja asuvad üksteise ümber tiirutades omavahel mõõtu võtma. Kui kõvem poiss on selgunud, tuleb välja emaskala ja üksteise vastu naaldunult liiguvad nad mõneks sekundiks koralli kohale, et siis kohe jälle kaitsvate korallide vahele tagasi pöörduda.

Äntu järved, Eesti

Kindlasti ei saa ma oma listist välja jätta ühte Eesti parimat sukeldumispaika Äntut. Sealsed kolm järve on nagu auto varuratas. Kui teistes Eesti järvedes võib nähtavus olla nullilähedane ja meri on ennast tuultega segi pööranud, siis Äntus on aasta ringi vähemalt mingigi nähtavus. Sinijärves on vesi alati kõige selgem, aga see-eest on seal ka kõige külmem. Rohejärv on kõige eluvaesem ja sinna saamiseks tuleb kõige rohkem vaeva näha. Valgejärv on vahest kõige rikkalikuma elustikuga, aga ka kõige vahelduvama nähtavusega. Nähtud järveelanike nimekirja kõigi kolme peale kok-

ku tuleks üpris pikk. Põnevamatest võiks siinkohal ära mainida umbes kolmekümne viie sentimeetri pikkuse jõhvussi, vilka luukaritsa ja tikupeasuuruse vesilesta, vähid, järvekarbid, särjed, ahvenad ja haugid pealekauba. Seoses viimasega oleks mul ka eripalve nii allvee- kui pealveekalameestele: palun jätke Äntu selge veega järvede kalad sukeldujatele uudistamiseks. Eestis on sadu teisi järvi, kus kehva nähtavuse tõttu sukelduda ei saa, aga kalade hulk kordi suurem. See viimane hauginolk, kelle te Äntust välja püüate, võiks hoopis kümnetele sukeldujatele silmarõõmu pakkuda. Teiste hulgas ka lastele, kes veeluse maailma abil õpiks tähelepanelikumalt suhtuma kogu keskkonda.

AASTAVAHETUSE RINGREIS MEHHIKOS

erihinnaga €2990

Kultuuri- ja maitseelamusterohke reis Mehhiko südamest läbi armsate koloniaallinnakeste ja tequila sünnikoha Puerto Vallarta kuurordini

Reis toimub 25.12.2014 - 06.01.2015

Reisi kõrghetked:

Ehe Mehhiko elu
Põnev ja mitmekülgne suurlinn Mexico City
Iidsed Teotihuacani püramiidid
Hispaania kolonistide rajatud väikesed ehedad koloniaallinnakesed
Miljonite monarhlikate elukoht troopikas
Aastavahetus Guadalajaras – mariachide muusika ja tequila sünnilinnas
Rannapuhkus kuurortlinnas Puerto Vallarta
Lähem tutvumine mehhiko köögiga Mexico City's ja Guadalajaras

Erihind €2990 kehtib reisi broneerimisel aprilli kuus, alates 01.05.2014 on reisi hind €3350

Lisainfo ja broneerimine tel 646 0700, fixideed@fixideed.ee | www.fixideed.ee

Tekst ja pildid **RAIMO MATVERE**

Kosovo

– nooruslik, arenev ja veidi räämas

Kosovo asub küll siinsamas Euroopas, kuid keegi temast suurt midagi ei tea. Kui Raimo Matverel avanes võimalus minna sinna kümneks päevaks Let's Do It! World Cleanup'i konverentsile, võttis ta täpselt nii palju aega mõtlemiseks, et veenduda, kas saab minna.

Enne Kosovosse minekut tabasin end eba-meeldivalt heaolühiskonna lapsukese küsimusi küsimas. On seal ikka turvaline? Kas neil internet on? Mis seal üldse olemas on? Kohalikud kinnitasid, et arenenud läänemaailmast pärit külaliste puhul on kahtlused veelgi suuremad. Uuritakse, kas elekter ja vesi on olemas, kas teid ikka on, mida pidi sõita, ning mille kõige vastu oleks end vaja vaksineerida.

Küllap on paljud eelkõige kuulnud Kosovo sõjast. Sõda ja vaevaline iseseisvumisprotsess oli ka peamine, mille kohta lihtsasti internetist materjali leiab. Viimasel ajal on Kosovo maailma tähelepanu keskmesse jõudnud aga hoopis seoses Krimmi sündmustega – olla neil kahel juhul ju osa allikate arvates mõndagi sarnast. Aga Kosovo kui turismi sihtkoht? Infot on hoopis vähem, viiteid väarikale ajaloole ning mägisele rohelinele loodusele leidsin. Pärast reisi oskan öelda, et eestlasele, kes veel hästi 90ndaid mäletab, on Kosovo eesotsas pealinna Priština reis minevikku, aga mitte kõiges – kontorihooned kerkivad, kasutusel on

euro ja tänaval on väga rahvusvaheline seltskond.

KOSOVO ON ISESEISVANA SAANUD ARENEDA ALLES 2008. AASTAST. Praegugi pole paljud riigid, eesotsas Serbiaga, millest lahku löödi, Kosovot tunnustanud. Kõnekaim märksõna, mis kosovlaste tegevust iseloomustab, ongi enese tõestamise soov. Eriti konverentsi korraldamisel oli näha, et kohalikud on valmis endast kõik andma, et jätta Kosovost positiivne, arenev ja euroopalik mulje. Isegi siis, kui see alati ei õnnestu, on uhkus oma riigi üle suur.

Enamiku ajast veetsin pealinnas Prištinas, mis pürgib kõrgustesse – uued majad on valdavalt kõrghooned (siiski mitte enam kui paarkümmend korrust), moodsad, klaasist ja helklevad, asukateks enamasti rahvusvahelised organisatsioonid eesotsas Euroopa Liiduga. Peatänav ning Ibrahim Rugova (esimese presidendi) auks püstitatud kujuga peaväljak on avarad. Kui seal varem käinute sõnul oli linna peatänav 2007. aastal sõjategevuse järel veel muldkattega, siis nüüd on pilt hoopis teistsugune. Üldiselt ei hiilga aga pealinn uhke vanalinna

Õigeusu kirik jäi sõja ajal pooleli, sõda sundis enamiku Kosovo serblastest põgenema ning nõnda on neid siin vaid kümmendik kunagisest. Sellel kirikul on isegi hästi läinud. Prizrenis hävitasid muslimid 2004. aastal mitu ajaloolist kirikut, millest üks kuulus ka UNESCO maailmapärandi nimekirja.

Eesti lippu Kosovo vabanemise monumendil võib pidada nii auks kui ka häbiks. Kosovo referendumi sarnast tragöödiat kogeva Ukraina lippu siit ei leia.

või eriti kaugetest aegadest päris mälestistega, peatänavatki ääristavad üsna tavalised kortermajad.

Ajaloo huvilisel tasub tutvuda mošeede ning suure *hamam*'iga. Lisaks sellele on avatud Kosovo muuseum, kuid seal on kõik albaaniakeelne ning käsitlus algab ja lõpeb üldjuhul ikkagi viimase sõja ning iseseisvumisega – Jugoslaavia aega ei puudutata, ka vanemat ajalugu üldjuhul mitte (kuigi see on pikk ja värvikas). Suurim võimalik vaenlane on endine Serbia president Slobodan Milošević, kelle nime võiks võimalusel vältida või vähemalt mitte tema tegevust heaks kiita (mis muidugi oleks äärmiselt keeruline niikuinii).

VAATAMATA VANALINNA PUUDUMISELE ON PRIŠTINA JALUTAMISEKS HEA LINN. Liiklus on küll tihe, tänavad pigem kitsad ning inimesi palju, aga turismifassaadi siit veel ei leia. Päris kaotsi lasta end ei tasuks, kuid kesklinna piirkonnas on hea kitsamate-laiemate tänavate ning väljakute vahel uidata. Suuremaid haljasalasi näeb pigem äärelinnas. Kohaliku atmosfääri nautimiseks võiks lä-

bi astuda *hamam*'i lähedal asuvalt turult, nuusutada värskete viljade lõhna ning pisut äri teha.

PILDISTATUIM PAIK ON NEWBORNI MONUMENT, mis tähistab riigi iseseisvumist ning on tänapäeval kaetud Kosovot tunnustanud riikide lippudega. Eestigi oma on nende hulgas. Monumendi taga asub linna arvestatavaim kaubanduskeskus, mille taga ja peal omakorda ehmatava välimusega suur spordihall, mis oma kõleduselt, mitmetasandiliselt ning halluselt meenutab Tallinna linnahalli. Ainult et seal on elu veel sees.

Eelnimetatud monumendiga konkureerib linna arhitektuurseks sümboliks kindlasti rahvusraamatukogu – hoone, mille kirjeldamiseks ma kaua sõnu valisin. Ma ütleks, et see näeb välja nii, nagu oleks vahukoorele traatvõrk ümber tõmmatud – osa kooretorte paistab välja. Ka seestpoolt ei jää maja fassaadile just palju alla. Lihtne on seda kõike koledaks nimetada ja hoonet ongi eri väljannetes maailma inetumate majade sekka valitud. Kordumatu on see nüüd kindlasti.

Prizreni on õnnistatud kauni maastiku ja jõega.

Kontrasti lisab mõnikümme meetrit eemal seisev tühi poolelijäänud kirik, mida kutsutakse poliitiliseks kirikuks – seda hakkasid serblased ehitama sõja ajal. Enamik kosovlasi on aga albaanlased ja muslimid. Pühakoda lammutada ka ei riskita, seega seisab see ilmselt niikaua, kuni ise ära laguneb.

TURISMITARISTULE PRIŠTINAS VEEL TÄHELEPANU PÕORATUD EI OLE. Suunaviidad vaatamisväärsuste juurde on olemas, ingliskeelne kaart ning riigi koduleht ka, aga see on ka kõik. Seega on Kosovo ennekõike individuaalturistile, kes ise eeltööd teeb ja seiklusteks valmis on. Ametliku turismiinfopunkti plakati leian ühest hotellist, kuid sisse astudes osutub see hoopis kinnisvarabürooks. Mind suunatakse hotelli III korrusele, kuhu jõudes näen vaid hotellitube. Õnneks lahke toateenija aitab – turismiinfopunkt asub ju ometi toas nr 309. Silti uksele pole. Kuna ilmselt suur osa huvilisi nii entusiastlikud pole, et toa 309 üles otsiks, on infotöötajate üllatus suur, kui ukse avan. Koguni nii suur, et üks härra ehmatusel seinalt tahvli maha ajab. Tõsi, abi turismiinfost suurt ei ole.

Klassikaline suveniirimüük ei ole Prištinas samuti hoogu sisse saanud. Levinuimat suveniiri – külmpapimagneteid – müüb vaid üks pood linnas ja sedagi letialuse kaubana. Kohalikku folkloori tutvustaval õhtul pakutakse soetamiseks ka rahvariideid ning muid tekstiilitooteid.

SÕÖGI-JOOGIKOHTADEST AGA PUUDUST EI TULE. Kohalik köök on äärmiselt lihasõbralik, ennekõike on valikus veise- ja kanaliha. Iseloomuga ja maitsev on kohalik kõvemat tüüpi juust ja magustoit nimega *trilece* viib keele alla. See on nn piimakook, ehk nagu nimigi ütleb, eri piimatooteid ühendav karamelliga kaetud maiustus. See sulab suus ning on iga endast lugupidava kohviku-restorani menüüs.

TEED JA MAANTEED ON MÄRKIMISVÄÄRSED. Kohati võib küll sattuda üsna auklikele lõikudele, kuid Priština Albaaniasse viiv kiirtee on verivärsk kattega, sile ja neljarealine. Meie suureks üllatuseks on aga sellel uhkel, selgelt ELi toel ehitatud teel võimalik sõita kümneid minuiteid nii, et ühte-

gi teist masinat ei näe. Ka helkurposte pole, seega näitavad teed ja valgust vaid autotuled ning kuu. Õrnalt võib tee ääres aimata mägede kontuure, kindlasti on aeg-ajalt ka kuristikke, mida õnneks ei näe.

Pealinnale Prištinalale pakub väga tugevat kontrasti Lõuna-Kosovos asuv Prizren. See on väikese ja armsa vanalinnaga paik, mis mänginud olulist rolli Kosovo ajaloos. Tähtis keskus oli linn juba Osmanite impeeriumi ajal, viimases sõjas jäi see aga suurematest purustustest puutumata. Prizren on ka etniliselt erakordselt värvikirev – lisaks albaanlastele elab seal hulgaliselt bosnia-lasi, türklasi ning mustlasi.

Jõe äärest alguse saavas vanalinnas, mis vaheldub uemate väikeste majadega, on peamisteks sõlmpunktideks mošeed, samuti kirikud, mille tutvustuses mainitakse esimesel võimalusel ära seotus ema Teresaga. Nimelt on ta sündinud küll Makedoonias, kuid tema vanemad olid pärit Kosovost. Võib üsna kindlalt väita, et just tema on kuulsaim Kosovo alaga seotud isik. Nii Makedoonia kui ka Kosovo rakendavad võimalusel ema Teresa nime ka oma riigi tutvustamise ja turismi vankri ette.

PRIZRENI KOHAL KÕRGUB KINDLUS, milleni jõudmine võtab aega paarkümme minutit, kuid tähendab küllaltki suure kaldenurgaga libeda teejupi läbimist. Vaade on aga ilus – mošeed, jõgi, vanalinn ja punased katused on kõik kenasti näha. Pilti rikub vaid tohutu kogus prügi mäe külgedel. Kahjuks on prügi-probleem Kosovos üldse suur ja silmapaistev.

Linnas on mõnus õhkkond, mis erineb Priština-st. Satume Prizrenisse pühapäeval – tänavakohvikud on täis jutukaid ja uudishimulikke mehi, kes teed joovad, päeva naudivad ning ümbritsevad inimesi jälgivad. Erinevalt pealinnast on siin turistide jaoks ka suveniiripoode ning soovi korral leiaks kindlasti ka giidi.

Kosovo elanikud on enamasti tegelikult albaanlased ja viimane sõda oligi suuresti vastasseis õigeusklikest serblaste ning muslimitest albaanlaste vahel. Kired on tänaseks mõnevõrra lahtunud ning eri rahvad suudavad Kosovos üsna hästi koos eksisteerida. Rahu tagamiseks on siiski kohal ka palju rahvusvaheliste organisatsioonide

Prištinas asuvas rahvusraamatukogus kohtuvad islami esteetika ning modernistlik vormikeel. Mõlemapoolne armastus geomeetria vastu pakub hämmastavalt põneva kooskõla.

Kindlus Prizreni linna kohal märgib pikka Osmanite impeeriumi okupatsiooni, mille käigus sai kristlikust Euroopa nurgakesest osa islamimaailmast.

de esindajaid ja ka sõdureid. Kosovo põhjaosas Mitrovica kandis pidi siiski siiani etnilisi konflikte aeg-ajalt ette tulema.

Kosovo albaanlased ise on aga väga särtsakad ning energiat on neil palju. See on nooruslik riik, mida toetab ka fakt, et Kosovos on noorte osakaal rahvastikust Euroopa suurim. Ratsionaalse põhjamaalase jaoks on nende tegutsemisviis ehk veidi kaootiline, ettearvamatu ja lohakas. Asjad, mis peavad korda saama, juhtuvad tihtilugu viimasel hetkel, mis sealse kultuuris on tavapärane, meie aga närvesööv. Seda korvab hea tahe ja entusiasm ning soe kaisutus. Nagu mujalgi, hinnatakse siin kõrgelt moodsaid nutivideinaid, tehakse *selfie*'sid, käiakse peol (klubihitid on enam-vähem samad) ja veedetakse ohtralt aega sõprade seltsis.

MITU PÄEVA KÄISIN RINGI NING MÕTLESIN, ET MIDA-GI LINNAPILDIS JUSTKUI IKKAGI HÄIRIB. Ebamugavust tekitas vormirõivastus, mis 90ndaid näinud eestlasele seostub pigem kahtlasi tegusid plaanivate meestega. Väga suur osa kohalikke mehi kannab dressipükse, tosse ning nahktagi. Kui lisada veel tumedad silmad ja kohalikele iseloomulikud kandilised näojooned, muutud väga tähelepanelikuks. Tegelikult ei ole kosovlased muidugi sugugi halbade kavatsustega ning ringi käia on turvaline. Lihtsalt see välimus ja paralleelid on kõnekad. Kuritegevus ning varimajandus muidugi arenevale turumajandusele iseloomulikult eksisteerivad, kuid iga minut oma rahakoti pärast kindlasti muretsema ei pea.

Teinud vahepeal ka mõnepäevase põike Makedooniasse ning Albaaniasse, naasime rendiautoga Kosovosse. Sel teel tuli ette paar ootamatut vahejuhtumit.

EKS MEID OLI HOIATATUD, et Albaania politseiga kokku juhtudes tasuks igaks juhuks meelega liigi

hoida. Kuigi politseiautosid oli päevade jooksul nähtud palju, polnud me neile huvi pakkunud. Viimasel õhtul pimedas aga küll. Korrakaitstjad pidasid auto kinni, ulatasime dokumendid ja vaatasime politseiniku poole. "Olete Saksamaalt?" küsiti esmalt. "Ei, Eestist oleme. Rendiautoga, naaseme kohe Kosovosse." Politseinik vaikus hetke, ulatas dokumendid ilma neile pilku heitmata pettunult tagasi ning soovis head teed. Kujutasime ette, millised jutud oleks olnud siis tegelikult sakslasest reisijatega.

Mõni aeg hiljem tankisime kütust üksildases mägedevahelises tanklas, kus toimetasid kaks tüdinud välimusega härrat. Pärast edukat tankimist püüdsime reisiseltskonna peale kokku saada võimalikult täpse summa Albaania raha, sest hiljem polnuks sellega enam midagi teha. Küsisime ka igaks juhuks kaardimaksevõimalust. Tankla teenindaja vastas eitavalt, muutus ärevaks ning uuris, kas meil pole piisavalt raha. Vastust ootamata piilus ta siis silmanurgast autos tagaistmetel istuvate daamide poole ja teatas: "Kui teil raha ei ole, siis ma ei tea, äkki keegi teist võib siia jääda, meil on vaja nõusid pesta või midagi muud..." Tänasime lahke pakkumise eest, otsisime ruttu välja eurod, tasusime arve ning jätsime tanklatöötajad edasi igavlema.

Ma ei julgeks öelda, et Kosovo suudab kohe nõudlikuma maitsega reisiselile hingematvaid muljeid pakkuda – maa on väike ning turismisektorit veel arendama ei ole hakatud, kuigi potentsiaali on rohkelt. Küll aga soovitan võtta ette suurema ringi ning sõita ka Makedooniasse, Albaaniasse või Montenegrosse. Vähemalt paari-kolme riiki kombineerides saab kindlasti nautida ilusat loodust – nii mägesid kui ka Vahemerde –, säilinud ajaloomälestisi (ka UNESCO kaitse all olevaid vaatamisväärsusi) ning moodsaid arenevaid piirkondi. Erinevad rahvad, kultuurid ja maitse on vaid mõne tunni autosõidu kaugusel.

Tekst ja pilt: **SILVIA PÄRMANN**, ajakiri Diivan

Tehaseekskursioonide comeback

Üle kolmekümnesed lugejad meenutavad kindlasti heldimusega klassieekskursioone kommivabrikusse, leiva- ja saiatehastesse (ja õlletehasesse, kui mõne klassivenna ema seal juhtus töötama), kus tainast sai näpuga torkida, komme otse lindilt süüa ja soe sai murti paljaste kätega tükkideks ja jagati degusteerimiseks sealsamas tootmisliinide vahel ära.

Kahtlemata on oma võlu kõikidel neid täiskasvanuelus asendama hakanud degustatsioonireisidel veini- ja viskikeldritesse. Aga midagi jääks nagu alati puudu, kas pole?

Birmasse ei minda tavaliselt veine degusteerima (ehkki ka see võimalus on). Birmasse minnakse uurima templeid ja munki, koloniaalarhitektuuri ja koledat poliitilist režiimi, millega lastakse käest

võimalus teha väljasõit lapsepõlve. Birma on imeline maa tehaseekskursioonideks. Nuudlivabrikusse minekuks pole vaja kellegagi midagi kokku leppida.

Ka tervisetõendit või valget kitlit ja kilesusse pole vaja sellise vabriku külastamiseks hankida ega mitte sekunditki väärtuslikku puhkuseaega tootmisruumi sisenemisele eelnevale pesemisele või desinfitseerimisele kulutada. Elementaarse viisakuse hulka kuulub mõistagi see, et võimalusel ei astu külastaja otse põrandal vedelevatesse värskete nuudlite kuhjadesse.

Miskipärast pole küll täiskasvanuna sellisele “ekskursioonile” minnes vähimatki soovi kohapeal midagi pöske pista ja ehkki kindlasti müüks keegi vabriku taga hoovis kaasa mõne kasti pakitud nuudleid, jääb ka see suveniir koju kaasa ostmata.

THE MOST
ORIGINAL
PEOPLE

DESERVE THE MOST
ORIGINAL
VODKA

Stoli

TÄHELEPANU! TEGEMIST ON ALKOHOLOGIGA. ALKOHOOL VÕIB KAHJUSTADA TEIE TERVIST.

Martin Sookael oli enne ka Indias käinud, aga täitsa tavalise seljakotituristina, keda intuitsioon, inspiratsioon ja juhuslikult kohatud inimeste nõuanded viisid sinna, kuhu parasjagu vaja oli. Sel korral oli ta Indias siiski asja pärast – nimelt toimus Designlab Orissa nimeline projekt, kus kuus eestlast (ja sama palju taanlasi, nepallasi ja indialasi) toodi kolmeks nädalaks õpikotta kohalikke sotsiaalprobleeme lahendama. Võib ju arvata, et mis see ikka ära ei ole, aga tegelikkuses on 100-aastasest rahvusriigist pärit valgel üsna keerukas iidse tsivilisatsiooni elanikke elama õpetada.

14 instagrammi Indiast

Tekst ja pildid **MARTIN SOOKAEL**

Selle pildi peale on jäänud korraga **kaks suurt probleemi**, millega India maadleb – plastprügi ning õue pissimine ja kakamine. Tavaliselt toimub viimane enne päikesetõusu ja õhtul pärast loojangut ning väidetavalt teeb seda näiteks New Delhi 16 miljonist elanikust veerand. Kui nüüd järele mõelda, siis pissimise puhul on see isegi veesäästlik, et iga sortuga ei pea kümnet liitrit vett kaasa tõmbama. Number kahe kaitseks jätan sõna võtmata.

Omamoodi kogemus oli Bhubaneswari looma-aed, kus kõik loomad elasid muidu puurides, aga lisaks elasid puude otsas ka ahvid. Ahve peetakse ulakaks ja meidki hoiatati nende eest mitu korda. Tegemist on väga väledate, kavalate ja karja hoidvate loomadega ning mammona näppamine rumalatel turistidelt pidi pädikutele enam kui jõukohane olema. Pildil olev isend koos oma karjaga elas Udayagiris, 1800 aastat tagasi budistlike munkade poolt kivvi raiutud linna juures.

No tegelikult ei ole see teab kui suur saavutus, kui kellegi õnnestub safaril looma pildistada, aga pean tunnistama, et see **lövi ajas mul südame põksuma**. Kui olime safaribussiga temani jõudnud, nägime teda koos kaasaga metsa all joomiskoha poole kõndimas. Buss oli loomulikult kohe suminat ning üksteisest üle ja läbi vaatavaid inimesi täis. Pärast veejoomist hakkasid lövid üsna häiritult ja kurja näoga meie poole tulema ning buss lausa tagurdas eest ära. Pärast seda sättisid härra ja proua lövi ennast metsa alla lesima ja põrnitsesid meie bussi nii kurja pilguga lõrisesedes, et ajas lödisema. Kui edasi sõitsime, õnnestus mul oma värisevate käte ja pisikese sinise Nokia nutitelefoniga siiski pilt teha.

Bhubaneswari peetakse templite linnaks.

Kokku on seal 1,3 miljoni elaniku kohta vähemalt 50 templit, enamik neist Šiva teenimiseks. Vanimad pärinevad ajast enne meie aega ja noorimad 19. sajandist. Pildile jäänut peetakse üheks tähtsaimaks kogu linnas, kuna see esindab eri ajastute ehitusstiile. Üsna kindel, et kui ühel päeval on ulmefilmi vaja teha, siis just sellised näeksid minu tulnukate kodud ja võibolla isegi lennumasinad välja.

Alustades oma uuringuid sellest, miks kanalisatsioon pidevalt ummistub (ja ümbruse sitaga üle ujutab), jõudsime järelduseni, et suurimaid ummistusi põhjustab plastprügi. Järgmisena ütlesid tänava ääres tegutsevad kaupmehed, et nendele meeldiks küll, kui tänavad puhtamad oleks, ja et ehk see aitaks, kui prügikaste oleks rohkem (seal riigis leiab haruharva mõne prügikasti – üheks põhjuseks on ilmselt prügipoliitika puudumine 20 aastat). Nii me, geniaalne rahvusvaheline meeskond, **tõimegi Bhubaneswari linna prügikastid**. Enesekaitseks nii palju, et hoolimata lihtsast välimusest on tegemist väga peene prügikastiga: see on valmistatud taaskasutatud plastist ja sellist tegevust, kui praht taas väärtuslikuks muudetakse, nimetatakse *upcycle*’imiseks. Ühe lausega – tegime prügist prügikastid.

India

Kordan oma peas “Satyanagar, Satyanagar, Satyanagar” ja see kipub sassi minema sõnaga “Sayataganar“. Või näiteks “nagarasayat“. Ütlen riksajuhile “Namaskar” ehk tere, panen käed suu juurde kokku ja kummardun natukene. “Namaskar,“ ütleb riksajuht. Ütlen “Satyanagar“, sohvri nägu selgineb ja ta vastab mulle. *Darn it*, ma ei oska numbreid hindi keeles ja ega sellest muud hullu ei olegi, kui et iga järgnev arusaamatus lisab hinnale vähemalt 50 ruupiat. Lõpuks lepime **kojusõidu hinnaks kokku 300 ruupiat**. Kohalik maksab sellise sõidu eest 150, turist 600 ruupiat.

Kui muu maailm nautis 60ndatel ja 70ndatel seksirevolutsiooni, mida ka britid süüdata aitasid, siis suures plaanis paistab, et India seksielule Briti kolonisatsioon kaasa ei aidanud. Pildil on 700 aastat tagasi ehitatud Konarki päikesetempli seinalt pärit Kaamasuutra skulptuur. Tänapäeval loetakse kombekaks seda, kui India **naine käib avalikus rannas ujumas täies riides**.

Indias on nii kitsas, et lagedast Põhja-Euroopast tulnud on seal alguses kindlasti väga kokkupressitud tunne. Eriti, kui sattuda mõnda suuremasse linna, kus igale hingele on heal juhul ette nähtud ruutmeeter. **Olukord muutub aga drastiliselt, kui jõuda randa** – need on täiesti inimitühjad. Indialased nimelt kardavad vett ja suurem osa neist ei oska ujuda. Selle põhjuseks on ookeani tugevad hoovused ja ennustamatud lained. Ei ole sugugi võimatu, et kahe inimese kõrgused lained ründavad iga nelja sekundi tagant ja iga kord ise ilmakaarest. Kui sellega harjuda, oli merest võimalik leida ainult puhast ilu. Minu lemmikhetkeks oli üks hommik, kus laineharjad olid eriti vahused ja 30-kraadises õhutemperatuuris ning soojas vees sulistades tundus mulle, et hullan lumehangedes.

KEEN

THAT THING YOU'RE LOOKING FOR...
IT'S NOT ON ANY MAP

ME TEAME, ET KEENI FÄNNID
EI PIIRA ENNAST JA OMA SEIKLUSI -
seega, nende jalanõud ei tohiks samuti
piiravad olla!

CLEARWATER CNX-i amfibne loomus võimaldab neid mugavalt
ja lihtsalt kasutada nii vees kui kuival maal liikudes. Aktiivsele
inimesele ning reisijale on see suur pluss - ühe paari jalatsitega
saad hakkama erinevates olukordades.

Sisetald

Jalakuju järgiv sisetald on antimikroobse töötusega, mis vähendab jala higistamisega seotud lõhna ning plekkide tekkimist ja kulumist.

Vahetald

Vahetald on kerge, vastupidav, summutab pöörutusi ning on jala all mõnusalt pehme. Vaid 4mm langus kannast varvasteni ning sisseehitatud talla- ja põiavõlvi toetus tagab ka pikemal kõndimisel mugava ja kindla tunde.

Pealis ja vooder

Pealis on vastupidav ja kulumiskindel, vooder jala vastas pehme ning kuivab kiiresti. Sandaal istub jalgas sama mugavalt kui spordijalats. Masinpestav 30°C vees, pesugeeliga.

Kinnitus

Lihtsa kummikinnitusega saad sandaali kiirelt jalga ja jalast ära, pingutada vastavalt vajadusele.

Välisald

Mitmesuunalise mustriga välisald pakub head haakumist erinevate pinnastega. Peened lõiked välisallas avanevad liikumisel ja juhivad vee talla alt välja, et ka märjal pinnal oleks pidamine hea. Tänu talla erilisele koostisele jäävad sandaalid jalast tulles vee peale ulpima.

Varbakaitse

Patenteeritud kummist varbakaitse KEEN.PROTECT on Keeni sandaalide tunnusmärk - välisald keerduv üle ja ümber varvaste, et neid kaitsta löökide ja kriimustuste eest.

KEEN Clearwater CNX sandaalid nii naistele kui meestele leiad MATKaSPORT ja Rademar kauplustest.

www.keenfootwear.com
www.matkasport.ee

FOLLOW YOUR FEET™

Minu silmad on kinni. Kuulen, kuidas igal pool ümber mu näo klõbisevad käärid. Avan silmad ja kahetsen seda kohe – kaarega lendavad mulle silma mu habemetükid. Juuksuri käärid liiguvad kui koolibri. Sulgen uuesti silmad. Kuidas see meistrimees siin Bhubaneswari slummis nii kiire kääride käsitlemise ära on õppinud? Vastus on tegelikult lihtsam, kui alguses tundub – kuna **nad ei saa elektrile lootma jääda** (ja vanasti, kui juuksuriamet loodi, ei olnud ju ka elektrit), siis toimetatakse kogu operatsioon lihtsalt kääride ja kammiga.

Kui õhtul oma hotelli katusele või minu rõdule kogunesime, kuulsime pea alati kahte heli: koerte kaklemist ja rongisignaale. Meeletuid signaale paljudelt rongidelt. Korraga ja eraldi, sümfooniana ja kakofooniana. Tundub, et rongijuhitidele meeldis tuututamine sama palju kui riksajuhtidele, nii palju oli seda. Mõnedel õhtutel tundus, et lisaks rongisignaalidele mängib kusagil lähedal katusel üks hullunud saksofonimängija. Nii palju oli neid ronge.

Lehmi peetakse Indias pühadeks loomadeks ja see ehk seletab ka seda, miks seal maal mitte kuskil normaalset burksi ei saa – veiseliha lihtsalt ei sööda, nagu ka sealih. Küll aga on heal päeval võimalik leida endale üks kanapihviga burks. Lehmad loivavad ringi, kus tahavad, ja tänu neile ei olegi seal riigis eraldi urbanisti vaja, kes aitaks mõelda, kuidas liiklust rahustada. Kes see ikka lehmale otsa tahab sõita?

No eks ma olen koeri varemgi kohanud, aga Indias nägin midagi hoopis uut. Või hoopis väga vana. Nimelt elab enamik kohalikke koeri tänaval. Mõne kolmepealise koerakarja võis vabalt leida iga 100 meetri tagant ja need kaklesid kambakesi igal õhtul, alates alati suure haukumise ja urinaga ning lõpetades ulgumisega. Hommikul jalutamas või jooksmas käies võis leida tee äärest mõne surnuks puretud koera, ülejäänud kamraadid päeval tavaliselt magasid – kes lõkkeasemetel, kes asfaldil. Kes see palava päikese käes ikka kakelda jaksab? Inimeste vastu olid koerad aga alandlikud ja toredad. Eks oli neilegi selge, et nii kui nad inimese vastu oma koonu või käpa tõstavad, ei ole nende jaoks siin enam kohta. Võibolla nägi just nii välja see, kui hundist esimest korda koer sai ja ta inimeste lähedale elama tuli?

OLYMPUS PEN
EXPRESS CREATIVITY

Osta **Olympus OM-D E-M5** komplekt ja saad boonuseks tasuta 40-150mm f4.0-5.6 objektiivi - (väärtus 349 €). Kampania kehtib 1.4.-30.6.2014.

Loe lisa:
www.olympus.ee/BonusZoom

OM-D E-M5 Premium KIT – 799 €

Originaalne, tunnustatud OM-D süsteemikaamera. Tänu tolmu- ja pritsmekindlatele tihenditele saab E-M5 kaamera kõikjale kaasa võtta ja katsuda fotograafia piire. Kaamera kere + 12-50mm f3.5-6.3EZ + nahkrihm

OM-D E-M10 KIT - 699 €

Uus, superõhuke E-M10 on kauni disainiga, kerge süsteemikaamera, mis on oma klassi võimsaim. E-M10 edestab DSLR-kaameraid nii mõõtmete kui ka pildistamiskvaliteedi poolest! Kaamera kere + 14-42mm f3.5-5.6

PEN mini E-PM2 KIT – 299 €

Profitasemel fotod tunduvad väiksema ja kergema kaameraga. Ülikiire autofookus ja puutekraan, mida puudutades saab nii fokuseerida kui ka pildistada. Kaamera kere + 14-42mm f3.5-5.6.

Uuri lisa Photopointi veebipoest www.photopoint.ee

Tasuta infotelefon **800 FOTO** (3686)

Kõikide kaameratega kaasa **tasuta** 50 digifoto trükk, spetsiaalne puhastuslapp ja snap.ee lisaruum!

Photopoint Ülemiste Keskus
Tallinn, Suur-Sõjamäe 4
Avatud E-P 10-21

Photopoint Kristiine keskus
Tallinn, Endla 45
Avatud E-P 10-21

Photopoint Rocca al Mare
Tallinn, Paldiski mnt 102
Avatud E-P 10-21

Photopoint Tartu Kaubamaja
Tartu, Riia 1
Avatud E-L 9-21, P 10-19

Photopoint Lõunakeskus
Tartu, Ringtee 75
Avatud E-P 10-21

Photopoint Eeden
Tartu, Kalda tee 1c
Avatud E-P 9-21

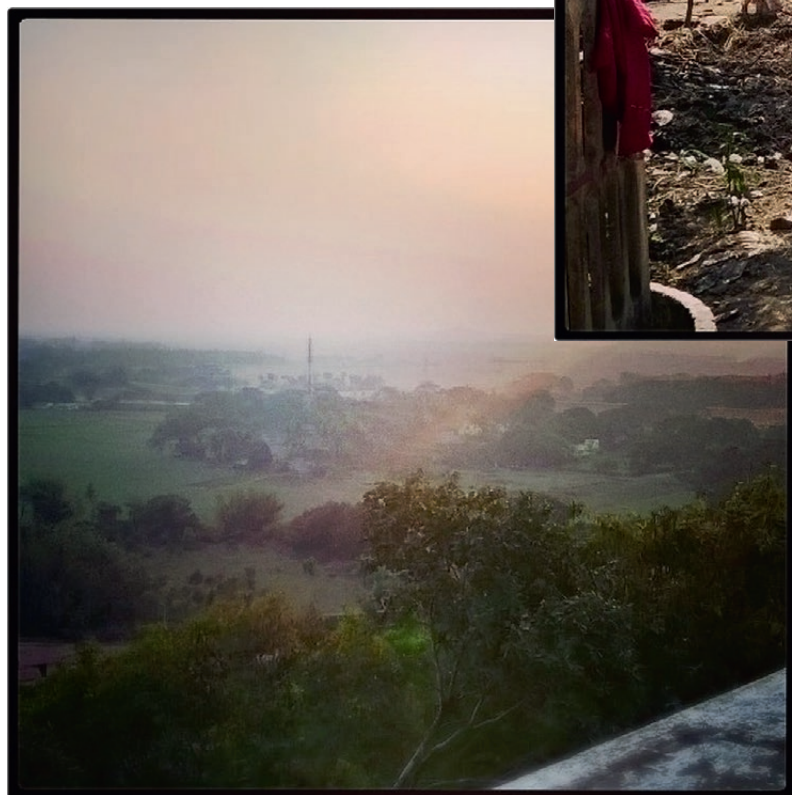

India

Meie reisi esimeseks **eesmärgiks oli lähendada probleeme India slummid**. Slumme kerkib sinna palju ja tihti on nad veidrate kohtade peal. Pildil oleva slummi (rookatusesega maja seal taga on lehmalaud) eripäraks oli see, et tema asukoht oli ühes Ida-India kõige kallima ruutmeetrihinnaga ärirajoonis. Ja inimesed elasid seal nagu said. Meie üllatuseks elas seal ka palju täitsa harilikku keskklassi inimesi, kes slummi kõrval asuvas parklas oma valget värvi autot hoidsid.

Üks asi, mis Bhubaneswari puhul tihti rõõmu pakkus, oli **troopiline asukoht**. Mitte et ma varem udu ei oleks näinud, aga see, kuidas päike kuldkollasesse taevasse langeb ja kuidas metsad ja rannad troopilise uduga kattuvad, on ikka hoopis midagi muud.

Selline vaade avanes meie suurepärasest Sun Greeni nimelisest hotellist. Bhubaneswari eripäraks on see, et **enamik inimesi ei oska seal üldse inglise keelt**. Tihti olid äratuntavad ainult üksikud sõnad ja niipea, kui teema tuntud sõnadest kõrvale kaldus, oli segadus kiire tulema. Minu üheks lemmikjuhtumiks oli, kui helistasin toateenindusse, et tellida üks Pepsi. Pärast kõne lõppu hakkasin vestluskaaslasele seletama, et siin hotellis on täitsa tavaline, et peab kolm korda helistama, sest toateenindus venitab hiiglama kaua, lihtsalt ei saanud sinust õigesti aru või ignoreerib. Polnud ma veel seda lausetki lõpetanud, kui juba helises uksekell ja ukse taga seisis toateenindaja, kes hoidis uhkelt käes voodilinu.

estravel

Merele!

Muretu lõõgastus kruisisilaeval –
soe päike, mahe meretuul
ning uutest emotsioonidest
pulbitsevad sadamalinnad.

Lääne-Kariibi kruuis
laeval Oasis of the Seas

Hind alates **732 eurost** reisija (8 päeva)

Ida-Kariibi kruuis
laeval Disney Magic

Hind alates **774 eurost** reisija (8 päeva)

Ida-Vahemere kruuis
laeval Azamara Quest

Hind alates **2001 eurost** reisija (8 päeva)

Lääne-Kariibi kruuis
laeval Oasis of the Seas

Hind alates **2750 eurost** reisija (9 päeva)

www.estravel.ee/kruisid

Hinnas sisaldub: kruisi ülaltoodud marsruudil ühele reisijale 2-inimese kajutis, toitlustamine laevas kogu kruisi jooksul, lai valik vaba aja veetmise võimalusi laeva pardal, jootrahad, sadamamaksud, kütuse lisatasud. Hinnas ei sisaldu: lennud kruisi alguskohta ja tagasi, ekskursioonid kruisi toimumise ajal, reisikindlustus, vajadusel viisateenus, reserveerimistasu.

Mustmiljon täidetud reisiunistust

24 h reisiabi 6 266 266, estravel@estravel.ee

VN POPOLO DI POETI DI ARTISTI DI EROI
DI SANTI DI PENSATORI DI SCIENZIATI
DI NAVIGATORI DI TRASMIGRATORI

Kersti Rea on Itaalia fänn, kõik tema puhkusereiside plaanid viivad lõpuks ikka kusagile saapamaa pinnale. Selle üldise ja sõgeda armastuse südameks on suur ja võimas, liiga aromaadne ja liiga maitsev Rooma. Tänu mitmele puhkusele seal tekib temas igal sügisel kurblik kutse, koduigatsust meenutav tunne. Ja jälle ta lähebki, jalutab antiikajas või, nagu seekord, milleski väga moodsas.

Duce jälgedes

Tekst KERSTI REA

Elnevatel reisidel oleme teel randa korduvalt mööda sõitnud ühest kaugelt vaadatud tondilossina mõjuvast kiviehitisest. Seekord otsustame minna hoonet lähemalt uudistama. Sõidame metroojaamast PIRAMIDE peatusse EUR Magliana ja seal ta juba kõrgubki: veidi õõvastavat tunnet tekitav iludus Palazzo della Civiltà väikesel mäeveerul, kus võimas valgest marmorist trepp päädib taevasinasse ulatuva maja-monumendiga.

Arkaadide kaarte arv 54 (6 korda 9) vastab igas ilmakaares ülalt alla nimele Benito ning vasakult paremale Mussolini. On see nüüd väljamõeldis või taotluslik, ei julge enam keegi kinnitada, kuid üks mööduv kohalik nimetab hoonet justnimelt Il Duce monumendiks. Alumiste võlvide all seisab uhkelt 28 kuju (muusika, kunst, põlluma-

jandus, õigus, töö, poliitika jt), mis kujutavad allegooriliselt inimlikke vourusi ja tegevusvaldkondi. Maja tervikuna asetseb justkui pjedestaalil, mille igas nurgas seisab omakorda neli suurt valgest marmorist ratsanikuskulptuuri.

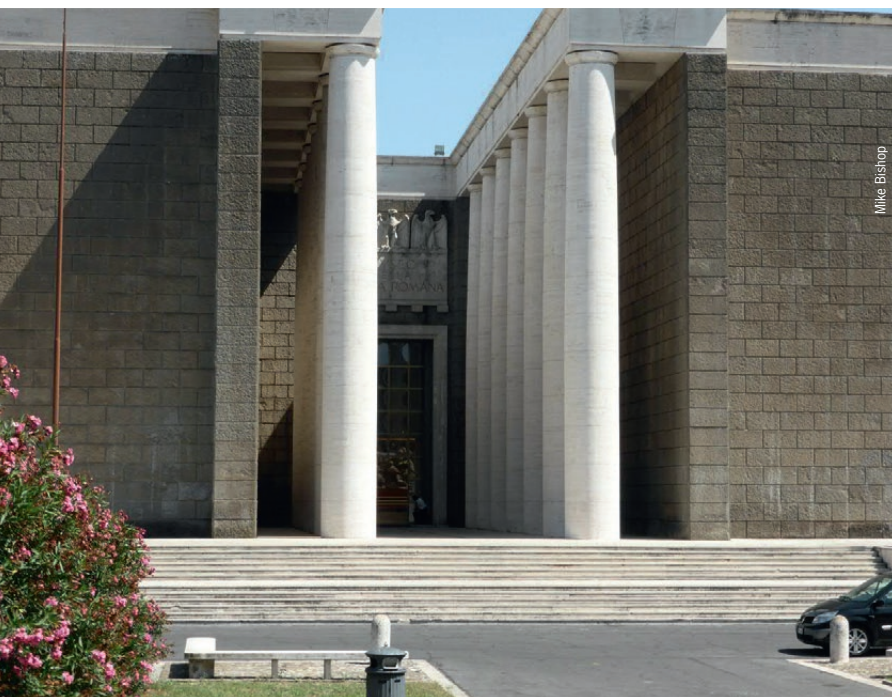
ITAALIA TSIVILISATSIOONI PALEE, SEE TÕELINE FAŠIST-LIKU ARHITEKTUURI PÄRL, pidi valmima fašismi 20. aastapäevaks. Praegu EURi nime kandev linnaosa plaaniti majutama 1942. aasta maailmanäitust Esposizione Universale Roma (ehk EUR). 400-hektarisest alast kavandati uue Rooma keskust; travertiinist ja marmorist kolosseum (üks selle hüüdnimesid ongi Colosseo Quadrato) olnuks uhke sissejuhatus tervele linnakule.

Näitus jäi aga ära, kuna puhkes teine ilmasõda, ja ehitis seisab praegu

iStock | Dreamstime.com

Mike Bishop

Faberfoto | Dreamstime.com

traataia taga. Isegi igivana kepiga mees, kellelt infot välja meelitame, ütleb, et sinna ei ole tema jalg kunagi sisse astuda saanud. Maja pidavat olema remondis ja on seisnud kõik need aastakümned tühjalt. Vaid üksikuid üritusi on seal läbi aegade toimunud. Nii ta seisab seal sinise taeva taustal ja valgus paistab ta kaaristutest läbi.

Palazzo della Civiltà tagant avaneb sirgelt justkui mööda kesktelge kulgev majesteetlike ning massiivsete hoonete plejaad. Kandilised, võimsate sammastega, hiiglaslikud marmorpaleed asuvad sümmeetriliselt kahel pool peatänavat: kui ühel pool asub kaarjas hoone, siis täpselt samasugune on ka teisel pool. Seal leiame postimaja, kongresside palee, Püha Peetruse ja Pauluse basiilika

ning paljud büroohooned, kõik äratuntavalt toliaegsesse kompleksi kuuluvad.

KÕRGETE SAMMASTEGA HOONED MÕJUVA NIISAMA VÄGEVALT KUI ROOMA VANAS OSAS RINGI JALUTADES. Jämedad marmor-sambad, laiad trepid, siledad ja läikivad seinapinnad on segu fašistlikust ideoloogiast ja Vana-Rooma arhitektuurist. Tulemus on mõjus, neoklassitsistlik ning veidi metafüüsiline.

Selle linnaosa tänavatel käivad ringi ainult väga hästi istuvate ülikondadega härrasmehed. Tumehallid ülikonnad, helesinised triiksärgid, mõned on lipsustatud, mõned mitte – Itaalia ärimestel on kui üks vormiriietus. Siin on tunda raha lõhna ja pole ühtki turisti peale meie ega

ühtki värvilise nahaga inimest. Parkimisplatsidel seisavad oluliselt suuremad sõidua autod kui siinmaal kombeks.

Uurime huviga kuldseid tahvleid paraadustel ning saame teada, et siia on end sisse seadnud paljud pangad, rahvusvahelised ettevõtted, ministriumid ja avalikud asutused. Nende vahele on end sättinud ka muuseumid – kultuuri, keskaja, etnograafia ja astroloogia teemalisi väljapanekuid peitvad hiiglahooned; samuti planetaarium. Täna sel nädalapäeval on kõik muuseumid suletud, aga meil polegi sellest kahju, sest linnaosa ise mõjub kui hiiglaslik arhitektuuriväljapanek. Jalutame, imetleme ja oleme lummatud! Paleed ja väljakud, purskkaevud, kaunid rohealad ...

MEIE ETTE KERKIVAD ÄKKI HIIGLASLIKUD SAMMASTEGA VÄRAVAD, millest läbi vaadates näeme kauguses järgmisi. Vahepeale jäävad identsed sammastatud hooned kahel pool ääres ja haljasalad või kivisillutisega terrassid keskel. Kõik vaated on kui välja timmitud – isegi elupuud ja küpressid kasvavad nii, et vaade oleks täiuslik. Läbi värvate jälle midagi uut silmates viib uudishimu meid aina edasi.

Viimaste muuseumi ühendavate sammaste tagant algab kõrge platoo all elamute rajoon. Seda silmitsedes on ilmselge, et siin elavad vaid väga rikkad inimesed. Villad ja isegi kortermajad – suurte rõdude ja hiiglaslike terrassidega – lõhnavad jõukuse järgi. Siinsamas, puude taga on koolimaja, otsustame laste kisa ja värvast väljuvate Vuittoni kottidega elegantsete emade ja nahkseid koolikotte järel lohistavate laste järgi. Loomulikult istutakse uhketesse autodesse.

Kui Palazzo della Civiltà Italiana meenutab Colosseumi, siis eemal mäeveerul paistev kuppel Palazzo dello Sport Pantheon. 1960. aasta Rooma olümpiamängudeks valminud ümara maja all mäeveerul kulgeb vee trepp jällegi sümmeetrilise purskkaevude riviga. All on suur, järve meenutav tiik ning kaunis roheala, kus inimesed joostes tervist ta-

ga ajavad ning süstadega veesporti harustavad. Imeilus park, veepiiri tagant kõrguva liivakarva kupliga. Kõik selles linnakus on hooldatud ja korras. Muru on just-just niidetud, põõsad äsja pügatud. Sellist ornungit ei näe Itaalias just igal pool, nagu pole me Itaalias varem näinud nii moodsat ja kindlast stiilist hoolikalt kinni pidavat linnaruumi.

Mussolini-aegne ja uus on harmooniliselt kokku sobitatud ning linnaosa on täiuslik just oma stiilis püsimisega. Kahelt ärimehelt infot pärides, sest kusagil pole ühtki viidet, räägivad nad, et enamik sellest modernsest linnaruumist pärineb siiski kuuekümnendatest. Pool sajandit vanad büroomajad mõjuvad aga kui äsja projekteeritud, kuigi mõnes leiame ka toleaeget tuttavat, näiteks Tallinna raadiomaja ja rahandusministeeriumi.

SÖÖME NURGAPEALSES TAVOLA CALDOS KOOS KOHALIKE ÄRIHAIDEGA LÕUNAT.

Leiame vabad kohad tänavaäärse laua taga ja uurime ümber valitsevat üsnagi ametlikku õhkkonda. Härrad on enesestlugupidava olekuga ja lõhnavad hästi ning lõunalauas aetakse asjalikku töötuttu. Menüüs on ikka mitu käiku koos klaasi veini või õllega ja naisi pole ku-

sagil, nemad kulgevad keskpäeval teistel radadel.

Pärast veel üht pikka jalutuskäiku võtame kohvi kongresside palee esise väljaku ääres, kus silman kõrvallauas ärimest hästiistuvast pruunis ülikonnas, jalas käsitsi valmistatud pruunid kingad. Mis tüüp see küll on, kes valitsevast vormiriietusest nii julgelt välja on astunud, juurdlen väsinud jalgu kõlgetades ja imemaitsvat kohvi nautides.

Märkamatuult oleme veetnud kuus tundi ses linnaosas, mida turistidele ei reklaamita mitte kusagil. Igal juhul on siin viibides tunda, et tegu on itaallastele vägagi tähtsa paigaga. Kõik, kellega rääkima satume, rõhutavad linnaosa erakordsust ja ikka jõuab jutt Mussolinini.

Õhtul kodus maja kohta infot otsides leian suvisest leheartiklist teadaande, kus kirjutatakse EURi ja moekontserni Fendi vahel sõlmitud 15-aastasest üürilepingust. Firma juht teatab, et Fendi plaanib auväärseesse hoonesse oma esindust ning alumisele korrusepinna 1000-ruutmeetrist näitusepinda. Sarnaselt Fendiga Itaalia traditsioone ja modernsust esindavat maja lubatakse väärikalt esindada ja eksponeerida seda just kui Itaalia kultuuripärandit.

urbanwille.com
targad asjad

Withings nutikaal mõõdab keha rasvaprotsenti, pulssi, õhutamperatuuri
147 €

Henderson 15" ehtsast nahast sülearvutikott
199 € 229€

MacBook PRO/Air ehtsast nahast kate
79 €

iPhone 5/5S ehtsast nahast kate, kaarditaskuga
42 €

iPad Air/Mini ehtsast nahast kaaned. Saadaval eri värvid
64 €

Käekott Lille, kuni 13" laptopi taskuga
229 € 389€

Ehtsast nahast tahvelarvutikott. Must ja vaarikapunane
89 € 109€

Naiste koti ostjale kingituseks aksessuaarikotike!

Tekst ja pildid
KAUPO KIKKAS

Kingdom of Gold*

Death Valley maastikud on näinud kiiret rikastumist ja veel kiiremat laostumist. 19. sajandi keskel alanud California kullapalaviku näitelavalt leiab tähelepanelik vaataja jälgi tänaseni. Viimased kummituslikud külad, kaevanduskäikudest läbipuuritud mäeküljed ja viimane

sõelapõhjaks tulistatud autovrakk. Ennekõike on Death Valley aga geoloogiline paradiis, kus elutu maastik võib pakkuda enneolematult vaheldusrikkaid vaateid. See on org, kus on mõõdetud maakera kõrgeim temperatuur, mis vaid minutite jooksul võib mäenõlvadel muutuda lõikavaks külmaks.

* **Mark Knopfer – Kingdom of Gold**

Minu jaoks on muusika ja tundemaailma sidumine visuaalse poolega iseenesestmõistetav. Nõnda kujunevad mu peas tihti lood, mis ei koosne enam üksikutest piltidest, vaid saavad heli ja jutustusega tervikuks. Kõndides sellel kullapalaviku kõnnumaal, hakkas kõrvus helisema Knopfleri kitarr ja kähisev hääl ning lugu hakkas ennast ise edasi jutustama.

Innovaatiline tahvelarvuti!

Yoga Tablet 10 on uus ja võimas innovaatiline tahvelarvuti Lenovolt. Seadme teeb eriliseks ergonomiline ja reguleeritav tugijalg, see tagab tahvelarvuti parima kasutus kogemuse nii käes hoides, kui ka tasapinnal seisvas ja kaldasendis kasutades. Yoga Tablet 10 südameks on võimas **neljatuumaline protsessor**, mis tagab alati sujuva töö. Lisaks eelpool toodule eristub Yoga Tablet teistest tahvelarvutitest eriti võimsa aku poolest, mis pakub üheainsa laadimisega tööga koguni kuni **18 tunniks**, olles sellega 2 korda võimsam kui enamused teised tahvelarvutid.

▶▶▶ vaata lisaks: klikk.ee/yogatablet

249.-

kuumakse alates
60 kuud **7.05€**

3G mudel
hinnaga **299.-**

- ekraani resolutsioon 1280 x 800 pikslit
- Bluetooth 4.0
- WiFi, GPS, MicroSD
- 2 kaamerat, 5 MP ja 1,6 MP

10.1" puutekraan	Protsessor 1,2GHz Quad-Core	Mälu 16GB	
kaal 605g	aku tööaeg 18:00	Android 4.2.	GPS

www.klick.ee
osta kodust lahkumata

Tähelepanu: Järelmaks on finantskohustus.

Enne järelmaksu lepingu sõlmimist tutvuge vastava teenuse tingimustega ning vajaduse korral konsulteerige asjatundjaga. **UNO järelmaksu pakujaks on Kaupmehe Järelmaks OÜ.** Krediidi kulukuse määr on 25.56% aastas järgmistel näidistingimustel: järelmaksu summa 500€, intressiga 10.9%, tagastamise tähtaeg 3 aastat, lepingutasu 24.90€.

Arvutus on ligikaudne ning võib erineda Teile pakutavatest tingimustest. Soovitame tutvuda järelmaksu infoaadressil www.klick.ee/jarelmaks.

Joogafestivalid üle ilma

Läti jooga- ja muusikafestival

20.–21. juunil 2014

solsticeyogafestival.com

Kundalini jooga festival nii algajatele kui ka praktiseerijatele, pööripäeva pühitsemine, kaunid kontserdid, joogatunnid, loengud ja meditatsioonid.

Terschellingi joogafestival Hollandis

27.–29. juunil 2014

yogafestival.info

Rahvusvaheline joogafestival autovabal saarekesel. Igal aastal müüakse sellel festivalil kõik kohad välja.

Bliss Beati festival Itaalias

17.–20. juulil 2014

blissbeatfestival.com

Rahvusvaheline festival, mille alustaladeks on armastus jooga, muusika ja Itaalia maakoha vastu.

Rahvusvaheline joogafestival Haapsalus

26.–27. juulil 2014

joogafestival.ee

Erinevad joogastiilid, parimad õpetajad Eestist ja välismaalt, bazaar, väega muusika ja palju tegevust kõigile, kes joogast kasvõi ainult mõelnud.

Bali Spirit festival

balispiritfestival.com

31. märtsil – 5. aprillil 2015

Bali joogafestivalil saab nautida joogat, tantsu ja muusikat.

Bali Spirit festival on kasvanud 2008. aasta kohalikust üritusest rahvusvahelise kuulsusega joogasündmuseks. Kas sama ootab ees ka Haapsalu festivali?

Joogaga seostatakse lõõgastumist ja meelerahu, mida tuua oma igapäevaellu ja mis on ühtlasi seisundid, mida soovime ka oma puhkusel kogeda. Seepärast on joogareisid hakanud ostu- ja kultuurireisidele aina populaarsemat alternatiivi pakku- ma. Eesti joogafestivali korraldaja MERIT RAJU teeb teemasse sissejuhatuse.

Reisides sügavamale sihiga

Tekst **MERIT RAJU**

Joogareise võib olla väga erinevaid: nii Eestis kui ka välismaal, mõnusalt lõõgastavast ritriidist või laagrist rõõmsate festivalideni; väga isiklikest ja sügavatest enesearengureisidest joogaõpetajakoolituste ja aašramikogemuseni. Selleks ei peagi ise kedagi kohapeal tundma või juhusliku internetiinfo põhjal tegutsema – on ka korraldatud reise ja isegi veebikeskkondi, kust saada sihtpunktide valikuks kompaktset infot.

OLEN OMA RÄNNAKUD JUBA KÜMMEKOND AASTAT SIDUNUD JOOGAGA ning käinud õpitubades ja joogatundides või vähemasti astunud läbi kohalikest stuudiost. Igast sihtpunktist otsin midagi joogaga seonduvat ja tunnen end siis justkui omade keskel olevat. Mulle tundub, et jooga on universaalne keel, millest osasaanud tunnevad ühtsust üle maailma.

Olen joogaõpetajaks õppinud Amrit Nam Sarovari koolis Prantsuse Alpides: puhas loodus, vägevad õpetajad, rahvusvaheline kogukond, liiks võimsad kogemused enesearengu teel. Sama kooli õpetaja juhendamisel käisin ka kahenädalasel palverännakul Indias. Toona külastasime üht aašramit, täielikku rahu oaasi keset Delhi intensiivsust. Seal toimetas teiste hulgas minu üllatuseks ka üks eestlanna Viljandist, aidates majapidamises ja põllulapikestel ning tehes kaasa paiga rituaalides.

JOOGALIK PUHKUS ON IDEAALENE NEILE, KES SOOVID REISIDA, AGA MITTE TAVALISEL MOEL, vaid kogedes midagi sügavat, nagu see naine Viljandist,

Bali Spirit Festival

Haapsalu joogafestival

- ▶ Kahe esimese Haapsalu joogafestivali kõige popim töötuba: Naine kui jumalanna (juhendaja Marika Tamm).
- ◀ Teadlike lapsevanemate jooga.

või hoopis lubades endale n-ö kõrge vibratsiooni-
ga meelelahutust.

Sellist elamust võivad pakkuda joogafestiva-
lid. Olen käinud nendel Prantsusmaal ja Taanis
ning sealt selle tunde ka Eesti omale kaasa võt-
nud. Viimase algatamise algtoimeteks said see
mujal kogetud fiiling ja koht, Haapsalu piiskopi-
linnuse hoov.

Kuidas seda fiilingut seletada inimesele, kes
ei ole ühelgi joogafestivalil käinud? Kirjeldak-
sin seda nii, et see on segu laulupeo ülendavast
tundest, folgiürituste sõbralikust melust, proovi-
mise-kogemise ja teada saamise põnevusest ning
armastatud jõululaulu soojusest südames.

**VÄGA POPULAARNE ON NÄITEKS HOLLANDI TERSCHEL-
LINGI JOOGAFESTIVAL**, mis toimub idüllilisel liivasel
saarekesel, kus pole motoriseeritud sõiduvahen-
deid. Festivalil osalejate arv on piiratud ja igal
aastal müüakse kõik kohad kiiresti täis. Bliss Beati
joogafestival Itaalias on aga pigem muusikafesti-
vali mõõtu.

Joogafestivalidel on parimad õpetajad, saab
proovida erinevaid joogastiile, kuulata ilusat

muusikat, kaasa laulda. Joogafestival on sünd-
mus, mis annab uusi maitseid ja kogemusi kehale
ja meelele, seal saab nautida ülendavat muusi-
kat ning koguda uusi teadmisi ja tutvuda sama
meelsusega inimestega. Kohal on küll sadu või
isegi tuhandeid inimesi, aga kõik sujub pehmelt ja
tunne jääb ülevaks. Eesti joogafestival on üks vä-
hestest avalikest kultuurisündmustest, mis on al-
koholivaba ja kus pakutakse eranditult tervislikku
toitu ning pärast tuhande inimesega ürituse teist
päeva pole maas rohkem kui mõni üksik prügi.

Eesti joogafestivalil osalenud rahvusvahelised
õpetajad esinevad ka mujal, näiteks eelmise aasta
peasineja David Lurey oli õpetajana käinud juba
22 festivalil. Tema sõnul on Haapsalu üks kõige
kaunimaid kohti, ka korraldus olevat parimate
seast.

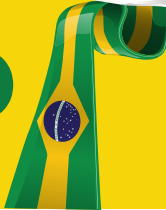
Eesti joogafestival oli algselt esimene ja ai-
nus Põhja- ja Baltimaades. Nüüd aga toimuvad
joogafestivalid ka Lätis, Eestis korraldatakse tant-
rafestivali ja Soomes peetakse joogafestivali nime
all midagi eri joogastiilide messi laadset.

Vaata www.joogafestival.ee.

AVASTA BRASILIA MAITSED

Grillihha Amazonas

Ürdivõli maitseline marinaadis sea kaelakarbonaad.

Rio Ribi

Punases marinaadis sea ribiplaadid.

Šašlõkk Hot Brazil

Parajalt suurte tükkidega sea kaelakarbonaadist teravamaitseline šašlõkk (E-vaba).

Rio õllesnaksid

Mõnusalt pehmed täissuitsusnaksid.

Toorvorst Samba

Vähendatud soolasisaldusega toorvorstid, millele on lisatud ehtsat õunatükid.

Veisefilee vardad Sao Paulo

Veise välisfilee, mis on tükkidena vardasse pandud (E-vaba).

Šašlõkk Brasilia

Ananassimarinaadis (koos ehtsate ananassidega) sea kaelakarbonaadist šašlõkk.

Õllepadrunid

Kergelt vürtsikad sealihasteiged vorstikesed, mida saab tarbida nii soojalt kui ka külmal.

Sealihasteigid Brasilia

Sea kaelakarbonaadist steigid. Maitseainete hulka kuuluvad kerged vürtsid, sh ka sinep.

Uued tooted ja suvised retseptid: www.oskar.ee / Tule vaata ka: [Facebook.com/OskarLihatooted](https://www.facebook.com/OskarLihatooted)

IGAS OSKARI TOOTES ON LIHASISALDUS ÜLE 60% JA 35 NEIST ON KA E-VABAD!

Kuldkaart

- Soodustused Estraveli reisiteenuste tellimisel
- Kingitused kogutud boonuspunktide eest
- Eripakkumised ja soodustused rohkem kui 150 koostööpartnerilt

Kuldkaardiga kogutud boonuspunktide seisu saate kontrollida Estraveli veebilehel "Minu konto" süsteemis <http://www.estravel.ee/kuldkaart>.

Boonuspunktid kehtivad kaks aastat alates kontole laekumise kuupäevast.

Koolibri kirjastus

Lisaks reisiraamatutele, mis on e-poes Estraveli Kuldkaardi omanikele 20% soodsamad, on nüüdsest kõigist Koolibri kirjastuse esindustest ja laost võimalik 5% soodustusega soetada ka teisi tooteid. Kirjastus Koolibri annab lisaks õppekirjandusele välja ka sõnaraamatuid, lasteraamatuid, teatme- ja aimekirjandust, nii originaal- kui ka tõlkekirjandust, ikka vastavalt oma tunnuslausele "Raamatud, mis harivad". Koolibri esindused asuvad Tartus Aleksandri 8, Pärnus Rüütli 33, Jõhvis Kooli 7 ja Tännasilma Tehnopargis Linamäe 8/Põikmäe 5. E-poe leiad <https://pood.koolibri.ee>.

-20% Silmaringi reisujuhtidelt, 5% kogu kaubalt (v.a õppekirjandus). E-poes sisestage reisiraamatu ostul Kuldkaardi viis esimest numbrit.

Restoran SPOT

Restoran Spot Tallinnas (aadressil Vene 4) on uus mõnus kohtumispaik, mis loodi inspireerituna soovist pakkuda Tallinna vanalinnas taskukohast ja maitsemeeli paitavat toiduelamust. Hubane restoran on justkui loodud aja mahavõtmiseks ja hea seltskonna nautimiseks. Spot väärtustab head maitset, täis kõhtu ja sõbralikku teenindust, menüüs on parimad võimalikud road väga hea hinnaga. Tule üksi või koos kaaslasega, kasvõi kogu sõpruskonnaga, sest kolmel korrusel on kõvasti ruumi ning võimalus enast muust maailmast täielikult eraldada. www.restoranspot.ee

-10 % kogu menüü tavahindadest.

ECODENT hambaravi

Uus hambakliinik EcoDent Tallinnas Narva mnt 59 on välja kasvanud enam kui 20aastase kogemusega Citymedi hambaravikliinikust. EcoDenti eesmärk on pakkuda kiiret, soodsat ning turvalist hambaravi. Kiire tähendab, et hambamure lahendatakse samal päeval, soodne viitab fikseeritud hindadele ning turvalisuse tagab vaid parimate materjalide ning tehnoloogiate kasutamine. www.ecodent.ee

-10% kõigist tavahindadest.

Vene restoran Vana Moskva

Vene restoran Vana Moskva asub Tallinna vanalinnas Pikk 33. 17. sajandist pärit hoone on peenelt restaureeritud, hubast võlvlagedega restorani kaunistavad originaalsed laemaalingud ja seintele paigutatud haruldased ikoonid. Istekohti on 60 inimesele, üks privaatrium kaheksale ja kaks eraldi asuvat söögisaali.

Suvel on suurepärase võimalus nautida toite ja jookke vaikselt sisehoovi terrasil. Vana Moskva pakub hea hinna- ja kvaliteedisuhtega ehtsat Vene kööki selle tuntud headuses. Vaata lisa www.meritonhotels.com.

-10 % menüü tavahindadest maksimaalselt neljale.

estravel

Lapsepõlv ei kordu!

Vii lapsed unistuste reisile,
sest nüüd on selleks mängulisi
pakkumisi päris mitu!

Harry Potteri võlumaailm Londonis

Edasi-tagasi transport ja ekskursionioon perele Warner Brothers Studios alates **218 eurost**

Lõbus päev Pariisi Disneylandis

1-päeva pilet perele
alates **165 eurost**

Maailma esimene sise-Legoland Berliinis

Sisepääsupiletid perele
alates **48 eurost**

München väikestele rallisõitjatele

BMW muuseumi külastus perele
alates **27 eurost**

Saladuslik Rooma Dan Browni radadel

Bussiekskursioon, kohvipaus
ja perepilet Castel Sant'
Angelosse alates **163 eurost**

Barcelona meremaailm

Sisepääsupilet perele
alates **55 eurost**

www.estravel.ee/linnareisid

Hinnad on toodud ühe lapse ja kahe täiskasvanuga perele.

Mustmiljon täidetud reisiunistust

24 h reisiabi 6 266 266, estravel@estravel.ee

PRIKE

JOOGIEKSPERDID
AASTAST 1992

AVASTA IIRIMAA

BUSHMILLS IIRI VISKI

SÕPRUSE SALADUS AASTAST 1608

TÄHELEPANU! TEGEMIST ON ALKOHOLIGA. ALKOHOL VÕIB KAHJUSTADA TEIE TERVIST

KUI JOOD,
ÄRA SÕIDA

Sumedad suveõhtud
Peterburis
alates 8290€

 ESTONIAN AIR

www.estonian-air.ee